

Univerzita Karlova v Praze
Právnická fakulta
Katedra obchodního práva

Diplomová práce

ODOPVĚDNOST ZA VADY A JEJÍ UPLATŇOVÁNÍ

Martin Balcar

Vedoucí diplomové práce: doc. JUDr. Stanislav Plíva CSc.
Datum vypracování práce (uzavření tiskopisu): 28. 3. 2012

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem předkládanou diplomovou práci vypracoval/a samostatně, všechny použité prameny a literatura byly řádně citovány a práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 28. 3. 2012

Podpis

Poděkování

Děkuji panu doc. JUDr. Stanislavu Plívovi CSc. za vstřícnost, cenné rady a odborné vedení při zpracování této diplomové práce. Děkuji své rodinně a svým blízkým za trpělivost a podporu.

Obsah

Obsah	3
Úvod.....	4
1. Pojem odpovědnosti a vývoj právní úpravy	6
2. Vady a vadná plnění	8
2.1 Vady faktické.....	9
2.2 Vady právní.....	12
2.3 Vady skryté a vady zjevné	13
3. Odpovědnost za vady.....	16
3.1 Zákonná odpovědnost za vady.....	17
3.2 Záruční odpovědnost za vady	20
3.3 Vztah zákonné odpovědnosti a záruční odpovědnosti.....	22
3.4 Odpovědnost za vady ve vztahu k odpovědnosti za škodu a k bezdůvodnému obohacení	24
4. Nároky z vadného plnění	28
4.1 Nároky z podstatného porušení smlouvy	29
4.2 Nároky z nepodstatného porušení smlouvy	34
5. Uplatňování nároků z vadného plnění	37
5.1 Povinnost prohlédnout zboží	38
5.2 Povinnost oznámit zjištěné vady.....	43
6. Srovnání právní úpravy odpovědnosti za vady podle Obchodního zákoníku a podle Občanského zákoníku	49
6.1 Rozdíly v úpravách odpovědnosti za vady podle Obchodního zákoníku a Občanského zákoníku	49
6.2 Vztah úpravy odpovědnosti za vady podle Občanského zákoníku a Obchodního zákoníku.....	53
Závěr	55
Seznam použité literatury a pramenů.....	57
Resumé.....	60
Abstract	62
Seznam klíčových slov	64

Úvod

Závazkové vztahy tvoří jednu ze stěžejních částí obchodního práva - ke vzniku, změně a zániku závazků dochází v prostředí obchodních styků dnes a denně a proto je právní úprava těchto vztahů nezbytná. Z povahy závazku plyne vzájemné plnění účastníků závazkového vztahu, avšak ne vždy je takové plnění bezvadné. V praxi tak odchází často k situacím, kdy je poskytnuté plnění stíženo vadou, v důsledku čehož je užitek účastníka ze závazkového vztahu, kterému bylo vadně plněno, snížen. K nápravě těchto situací slouží institut odpovědnosti za vady. V důsledku vadného plnění účastníka dochází ke změně závazkového vztahu v tom smyslu, že účastníkovi, kterému bylo vadné plnění poskytnuto, vznikají specifická práva, která může uplatňovat vůči tomu účastníkovi, který vadné plnění poskytnul. Účelem uplatnění těchto práv je odstranění vady plnění, aby tím tak došlo k narovnání původně smlouveného užítku účastníků závazkového vztahu. Z tohoto důvodu je pro obchodní prostředí institut odpovědnosti za vady z hlediska obchodně právních závazkových vztahů velice důležitým institutem.

Právní úprava odpovědnosti za vady je obsažena v zákoně č. 513/1991 Sb. Obchodní zákoník ve znění zákona č. 420/2011 (dále jen Obchodní zákoník). Problematika této úpravy spočívá zejména ve skutečnosti, že Obchodní zákoník neobsahuje obecná ustanovení, která by odpovědnost za vady upravovala. S tím je třeba se vypořádat. Cílem této práce je analýza zmíněné problematiky právní úpravy odpovědnosti za vady podle Obchodního zákoníku, a to se zaměřením na ustanovení upravující kupní smlouvu. Ustanovení kupní smlouvy totiž ve vztahu k ostatním smluvním typům obsažených v Obchodním zákoníku upravují odpovědnost za vady nejobsáhleji a praxí jsou tato ustanovení mnohdy využívána jako výchozí pro úpravu poměrů mezi účastníky závazkových vztahů. Pracuji s dostupnou literaturou a legislativní úpravou s cílem provést rozbor uvedené problematiky. Získané závěry doplňuji o praktické případy relevantní judikatury. Uvedená judikatura se však netýká výlučně sporů z kupní smlouvy. Poměrně často cituji soudní rozhodnutí zabývající se jinými smluvními typy, zejména pak smlouvami o dílo. Přestože předmětem práce je právní úprava odpovědnosti podle kupní smlouvy, je dle mého názoru pro účel práce vhodné použití i judikatury, která se zabývá odlišnými smluvními typy. Ustanovení odpovědnosti za vady totiž mnohdy na právní úpravu kupní smlouvy odkazují a

nepřímo se tak judikatura vztahuje i na tuto problematiku. Ve stěžejních bodech se pokouším o vlastní závěry s ohledem na názory právní teorie.

Práce je rozdělena do šesti částí. Část první pojednává o pojmu odpovědnosti za vady z hlediska právní teorie a dále obsahuje stručný nástin historického vývoje právní úpravy. Část druhá pojednává o vadě plnění z hlediska právní úpravy. Zabývá se jednotlivými druhy vad a rozdíly mezi těmito druhy. Část třetí pojednává o právní úpravě odpovědnosti a vady. Zabývá se jednotlivými druhy odpovědnosti podle současné právní úpravy, jejich rozdíly, případy liberace účastníka, který vadně plnil, a také výhodami a nevýhodami, které z uvedených druhů odpovědností pro účastníky závazkových vztahů vyplývají. Část čtvrtá pojednává o specifických právech, která může účastník, jemuž bylo vadně plněno, v důsledku takového plnění uplatňovat vůči tomu účastníku, který vadně plnění poskytl. Část pátá pojednává o postupu, který musí účastník uplatňující práva z vadného plnění dodržet, aby mu tato práva mohla být přiznána, a jaký důsledek pro něj může mít skutečnost, že tento postup, respektive své povinnosti nedodržel. Část šestá pojednává o vztahu právní úpravy odpovědnosti za vady podle Obchodního zákoníku a zákona č. 40/1964 Sb. Občanský zákoník (dále jen Občanský zákoník). Zabývám se zásadními rozdíly obou uvedených úprav a pokouším se o vlastní pohled na možné použití právní úpravy obsažené v Občanském zákoníku na závazkové vztahy řídicí se Obchodním zákoníkem.

Jak jsem uvedl výše, klade si práce za cíl rozbor problematiky odpovědnosti za vady podle právní úpravy Obchodního zákoníku a jejího uplatňování v praxi. Uvedené informace považuji za nezbytné pro správné pojednání o zmíněné problematice.

1. Pojem odpovědnosti a vývoj právní úpravy

Odpovědnost představuje povinnost subjektu nést následky vzniklé v důsledku svého jednání. Odpovědnost můžeme třídit podle různých kritérií. Jednotlivé typy odpovědnosti od sebe odlišuje charakter odpovědnosti. V souvislosti s obchodním právem (a právem obecně) je odlišujícím prvkem od ostatních druhů odpovědnosti právní charakter. Na základě tohoto rozlišení lze odpovědnost definovat jako „... povinnost strpět následky stanovené právními normami za porušení primární povinnosti vyplývající z odpovědnostního právního poměru“¹.

Právní odpovědnost je tedy povinnost, která představuje sankci za porušení primární povinnosti a sama má povahu sekundární. To znamená, že nemůže vzniknout bez předchozí existence základní povinnosti (primární) a nově uplatňované sankce představují zatížení povinného subjektu, které tento subjekt původně neměl. Mezi subjektem, který nesplnil svou primární povinnost, a subjektem, kterému takovým jednáním byla způsobena újma, vzniká nový odpovědnostní vztah. V případě odvětví obchodního práva je právní normou, kterou se takový odpovědnostní vztah řídí a která stanoví zmíněné následky porušení povinnosti, Obchodní zákoník.

Institut odpovědnosti za vady je nedílnou součástí závazkových vztahů. Stejně jako ostatní právní instituty, prošla odpovědnost za vady historickým vývojem. Jak uvádí K. Adamová „S rozvojem tržních vztahů se prosazovalo úsilí o jejich zabezpečení před rušivými vlivy a zásahy způsobenými jak jejich přímými účastníky, tak ostatními lidmi“². Tak například ve vztahu k faktickým vadám J. Bílý uvádí, že podle českého zemského práva „za faktické vady nebyl původně prodávatel povinen dát náhradu kupci“³ a to podle zásady: „Kdo neprohlédá očima, prohlédne měšcem“⁴. S ohledem na uvedené je zřejmé, že se současná právní úprava od zmíněné zásady značně odlišuje, avšak některé podobné prvky najdeme i v současné úpravě, což je patrné z následujícího

¹ Teorie práva, J. Boguzsak, J. Čapek, A. Gerloch, str. 166.

² ADAMOVI, Karolina. *Dějiny soukromého práva ve střední Evropě: stručný nástin*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2001, str. 50.

³ BÍLÝ, JIŘÍ. *Právní dějiny na území ČR: vysokoškolská učebnice*. Praha: Právnícké a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, 2003, str. 412.

⁴ Tamtéž.

textu práce.

V 19. století byl přijat Všeobecný obchodní zákoník, který byl v rámci recepce převzat do právního řádu Československa a platil až do roku 1950, kdy byl nahrazen zákonem č. 141/1950 Občanský zákoník. V průběhu 60. let byl přijat zákon č. 109/1964 Sb. Hospodářský zákoník, který upravoval mimo jiné vztahy mezi socialistickými organizacemi a státem a socialistickými organizacemi navzájem. V rámci ustanovení, která upravovala hospodářské závazky při dodávce výrobků, zákon obsahoval právní úpravu tzv. reklamačního řízení a práva z odpovědnosti za vady. Systém odpovědnosti za vady podle Hospodářského zákoníku měl charakter zákonné záruky.

Hospodářský zákon¹ stanovil lhůtu, v jaké dodavatel odpovídal odběrateli za vadné plnění. Pro úspěšné uplatnění práv z odpovědnosti za vady musel v rámci reklamačního řízení odběratel u dodavatele reklamovat vady dodávky bez zbytečného odkladu poté, kdy vady zjistil. Toto ustanovení se vztahovalo na vady skryté, neboť v případě vad zřejmých² platila pro jejich uplatnění 15 denní lhůta. V případě, že odběratel nereklamoval vady u dodavatele v zákonné lhůtě, jeho práva z odpovědnosti za vady zanikla.

Tento systém však nebyl při přípravě Obchodního zákoníku v 90. letech převzat, jak uvádí I. Pelikánová „Obchodní zákoník znamenal rozhodný zlom, protože zákonnou záruku zcela opustil. Ponechal však záruku smluvní.^{3,4} Právní úprava Obchodního zákoníku se tak vydala odlišnou cestou.

¹ Jedná se o ustanovení § 130, 136, 200 Hospodářského zákona.

² Uvedená terminologie odpovídá Hospodářskému zákoníku, současná úprava používá odlišnou terminologii a to konkrétně vady zjevné.

³ K pojmu záruční záruky blíže v kapitole číslo 3.

⁴ PELIKÁNOVÁ, Irena. *Komentář k obchodnímu zákoníku*. Praha: Linde, 1997. *Zákony - komentáře* (Linde), str. 106.

2. Vady a vadná plnění

Současná podoba Obchodního zákoníku neobsahuje obecná ustanovení, která by upravovala vady a odpovědnost za vady. V důsledku této skutečnosti je tak třeba vycházet jednak z obecných ustanovení smluvních závazkových vztahů a jednak z ustanovení zvláštní části Obchodního zákoníku upravující jednotlivé smluvní typy.

Z ustanovení § 324 odstavce 1 Obchodního zákoníku vyplývá, že závazek zaniká řádným a včasným splněním. V případě, že plnění nebylo učiněno řádně, je postiženo vadou, a proto je vadné. Následkem vadného plnění dochází ke změně obsahu závazku v tom smyslu, že závazek musí nadále odpovídat nárokům věřitele vzniklým z vadného plnění, a závazek zaniká teprve jejich uspokojením.

Ustanovení, která vady upravují, nalezneme v Obchodním zákoníku ve zvláštní části u jednotlivých smluvních typů. Především se pak jedná o ustanovení upravující kupní smlouvu. Určité specifické odchylky obsahují další smluvní typy, jako například smlouva o dílo. Z důvodu zachování zadaného rozsahu práce se dále budu zabývat výhradně úpravou odpovědnosti za vady v režimu kupní smlouvy podle Obchodního zákoníku. Jak jsem uvedl v úvodu, úpravu podle kupní smlouvy jsem zvolil z toho důvodu, že je tato úprava z úprav jednotlivých smluvních typů nejpodrobnější a některá ustanovení ostatních smluvních typů na ni v souvislosti s odpovědností za vady přímo odkazují. Podle právní úpravy kupní smlouvy je možné vady plnění rozlišovat podle různých kritérií. Vzájemné rozdíly se pokusím rozebrat v následujícím textu.

Obchodní zákoník stanoví v ustanovení § 422, že zboží má vady tehdy, pokud prodávající poruší povinnosti, které prodávajícímu vyplývají z ustanovení § 420 Obchodního zákoníku. Podle toho, kterou z povinností vyjmenovaných v tomto ustanovení prodávající poruší, rozlišují se vady kvantitativní, kvalitativní, vady obalu, dodání jiného zboží a vady v dokladech. Uvedené vady spadají do kategorie označované jako vady faktické¹. Ty mohou mít podobu vady zjevné či skryté. Vedle faktických vad Obchodní zákoník rozlišuje dále vady právní.

Z uvedeného vyplývá různorodost charakteru vad, které mohou poskytnuté

¹ Obchodní zákoník sice tento termín, na rozdíl od termínu vad právních, nepoužívá, avšak právní naukou a právní praxí je všeobecně přijímán a používán.

plnění postihnout. Rozlišení vad je důležité nejen pro správné pochopení problematiky odpovědnosti za vady, ale také pro způsob a podmínky úspěšného uplatnění nároků z odpovědnosti za vady.

2.1 Vady faktické

Kvantitativní vady

Kvantitativní vada je vada, která spočívá v dodání menšího množství, než jaké je uvedeno ve smlouvě. O kvantitativní vadu se však nejedná tehdy, jde-li o případ částečného plnění. K rozdílu mezi nedodáním zboží a kvantitativní vadou uvádí T. Pohl ve svém článku: „V daném případě¹ tedy bylo vůlí dodávajícího dodat méně, než dodat měl. Pokud zde ovšem taková vůle prodávajícího není, je deklarování něco, co dodáno není, jde o vady množství...“². Při rozlišení, zda jde v konkrétním případě o kvantitativní vadu či částečné plnění, je tak třeba vycházet z průvodních či přepravních dokladů, případně z prohlášení o množství zboží učiněné prodávajícím a ze smlouvy mezi kupujícím a prodávajícím. O částečné plnění se jedná tehdy, je-li z uvedených dokladů zřejmé, že prodávající plní část dodávky v množství odpovídajícímu údajům ve zmíněných dokladech. Kvantitativní vadou je pak dodání množství, které neodpovídá těmto dokladům. Podmínkou částečného plnění je skutečnost, že částečné plnění není smlouvou vyloučeno, nebo skutečnost, že částečné plnění odporuje hospodářskému účelu, je-li vyjádřen ve smlouvě, nebo byl-li znám prodávajícímu v době uzavření smlouvy.

Oproti tomu dodání zboží ve větším množství než sjednaném nelze považovat za vadu. Zboží dodané v míře, ve které převyšuje množství smluvené, je nutno považovat za novou nabídku. Na toto množství nevzniká kupujícímu bez dalšího ani právní nárok ani nemá povinnost toto další množství odebrat.

Pro úplnost je třeba dodat, že od dodání menšího množství musíme odlišovat nedodání zboží. Zatímco dodání menšího množství má povahu kvantitativní vady či částečného plnění (viz výše), nedodání zboží je porušením, respektive nesplněním

¹ Tímto případem je situace nedodání zboží ve smyslu nesplnění smlouvy.

² POHL, Tomáš. *Odpovědnost za vady plnění u kupní smlouvy podle obchodního zákoníku. PRÁVNÍ RÁDCE*. 2006, č. 2, str. IV.

smlouvy. V takovém případě se ustanovení o vadách zboží nepoužije a budou se aplikovat ustanovení, která upravují postup při porušení smlouvy. Dodání jiného zboží pak představuje samostatnou kategorii vady zboží.

Kvalitativní vady

Kvalitativní vada je vada jakosti či provedení dodaného zboží. Tento druh vady představuje skutečnost, že způsob zhotovení zboží a jeho vlastnosti neodpovídají jakosti či provedení, které bylo sjednáno ve smlouvě¹. V souvislosti s jakostí je třeba zmínit, že technické parametry pro zboží jsou mnohdy specifikovány právními předpisy², čímž jsou mluvním stranám nastaveny parametry pro stanovení jakosti zboží. Účelem takové právní úpravy je ochrana zdraví občanů, ochrana životního prostředí, zajištění protipožární ochrany a další. Toto omezení však platí pouze pro zboží s cílovým místem dodání na území České republiky. V případě exportu platí jakost smluvená mezi účastníky závazkového vztahu.

U běžných výrobků nemusí být jakost ve smlouvě přímo stanovena a v takovém případě se posuzuje podle toho, zda je zboží dobře využitelné pro účel vyplývající ze smlouvy či z obvyklého užití. V případě, že má kupující na výrobek specifické požadavky, a v případě výrobků, které nejsou běžné, je nutné vlastnosti a účel výrobku ve smlouvě přesně vymežit.

Vady obalu

Vada obalu³ spočívá v porušení zabezpečení zboží před poškozením při manipulaci při přepravě, manipulaci prodávajícím a manipulaci kupujícím. Prodávající je odpovědný za poškození zboží, ke kterému v důsledku vady obalu či opatření pro přepravu došlo. Pro stanovení způsobu opatření pro přepravu a obal zboží je rozhodující v první řadě forma ochrany stanovená ve smlouvě. V případě, že smlouva takové

¹ A to buď přímo nebo odkazem na technické normy či jiné dokumenty, odkazem na vzorek nebo v kombinaci těchto možností.

² Jedná se například o následující právní předpisy: zákon č. 22/1997 Sb. o technických požadavcích na výrobky a o změně a doplnění některých zákonů či zákon č. 102/2001 Sb. o obecné bezpečnosti výrobků a o změně některých zákonů (zákon o obecné bezpečnosti výrobků).

³ Za vadu obalu se považuje také vada opatření pro přepravu zboží.

ustanovení neobsahuje, aplikuje se zásada, že k zajištění dostatečné ochrany zboží je povinen prodávající. Způsob ochrany pak zvolí podle obecných zvyklostí v závislosti na druhu dodávaného zboží a režimu jeho přepravy, případně zvolí takovou formu opatření, která je pro ochranu a zachování zboží v daném případě dostačující.

Dodání jiného zboží

Za faktickou vadu považuje Obchodní Zákoník rovněž dodání jiného zboží. Proávající musí dodat přesně takové zboží, jaké bylo sjednáno ve smlouvě. Jiným zbožím se rozumí zboží, které se odlišuje od předmětu smlouvy a to i tehdy, je-li takové zboží samo o sobě bez vady (z hlediska uzavřené smlouvy, totiž prodávající poskytl vadné plnění). Tato vada může spočívat například v jiné velikosti zboží či v dodávce zboží, které má oproti ve smlouvě sjednanému zboží vyšší kvalitu.

K tomuto ustanovení podává zajímavý výklad M. Tomsa v komentáři k Obchodnímu zákoníku. Ohledně situace, kdy je dodáno zboží, které se od předmětu smlouvy zcela odlišuje, autor uvádí: „Podle smyslu tohoto ustanovení, ale není možné pod toto vymezení pod pojem vad zboží zahrnovat dodávku zcela jiného zboží, než jaký uvažovala smlouva ... Zbožím zcela jiným není smlouva plněna“¹. Příkladem může být právě dodání zboží mnohem vyšší kvality, jehož cena může převyšovat cenu smlouveného zboží. Taková situace může být sice pro kupujícího příznivá, ale na přijetí takového zboží nemá kupující bez dalšího právní nárok. Na základě uvedeného tak dodání zcela odlišného zboží nemůže být vadou. Takové jednání je třeba považovat za nabídku ke změně obsahu závazku či za nabídku k uzavření nového závazku². Na platnosti původního závazku se však nic nemění a prodávajícímu hrozí, že se s plněním dostane do prodlení, což je třeba vzít v úvahu při promýšlení kroků vedoucích k uplatnění nároků z porušení smlouvy.

¹ ŠTENGLOVÁ, Ivana, Stanislav PLÍVA a Miloš TOMSA. *Obchodní zákoník: komentář*. 13. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010 str. 1084.

² Zásadní vliv pak bude mít reakce kupujícího na takové jednání v případě, že jiné zboží přijme. Z jednání kupujícího musí být jasné, zda přijetím nového zboží dochází ke změně obsahu původního závazku, který je přijetím zboží splněn, nebo zda tím kupující vyjadřuje úmysl přijmout nový závazek a současně trvá na splnění původního závazku tedy na dodání původně sjednaného zboží.

Vady v dokladech

Poslední skupinu faktických vad tvoří vady v dokladech. Jedná se o doklady nutné k převzetí zboží, doklady k užívání zboží a další doklady stanovené ve smlouvě¹. Vada tak může spočívat v dodání odlišných dokladů, než které mají být dle smlouvy dodány, či nedodání dokladů vůbec.

2.2 Vady právní

Vedle vad faktických může vada plnění spočívat dále ve vadách právních. Základní povinností prodávajícího, vedle dodání předmětu plnění kupní smlouvy, je převedení vlastnického práva k tomuto předmětu na kupujícího. K naplnění smyslu ustanovení § 409 odstavce 1 Obchodního zákoníku tak nepostačuje pouhé umožnění držby daného předmětu. Zboží je postiženo právní vadou tehdy, je-li prodávajícím poskytnuté plnění zatížené právem třetí osoby.

Obchodní zákoník rozlišuje případy, jde-li o právní vadu zatížení předmětu plnění právem, které má povahu práva věcného, nebo jde-li o zatížení právem průmyslového či duševního vlastnictví.

Zatížení zboží věcným právem

O právní vadu se jedná v případě, pokud je prodávajícím dodané zboží zatíženo věcným právem třetí osoby². Obchodní zákoník však pro takový případ vady stanoví liberační důvod, na základě něhož nepůjde o vadu tehdy, pokud kupující s takovým stavem projeví souhlas. Pouhé vědomí kupujícího s takovým stavem však není

¹ Úpravou v Obchodním zákoníku došlo ke sloučení dokladů týkajících se zboží a dokladů týkajících se přepravy do jedné skupiny. Ustanovení tak zahrnuje doklady nutné k převzetí, tedy ty, s nimiž je spojena přeprava (jedná se například o přepravní listinu či náložný list) a doklady nutné k užívání, tedy doklady spočívající v návodech použití či údržbě zboží. Odlišnou skupinou jsou však tzv. další doklady ve smlouvě stanovené.

² Například Rozhodnutí Nejvyššího soudu 23 Cdo 2950/2007 – k obsahu rozhodnutí viz blíže v kapitole 3.4.

postačující.

Zatížení zboží právem průmyslového či duševního vlastnictví

Stejně jako věcné právo třetí osoby k dodanému zboží prodávajícím ani zatížení předmětu plnění právem průmyslového či duševního vlastnictví nepředstavuje vadu bez dalšího, tedy z pouhé skutečnosti, že takové právo existuje. Případy, kdy zatížení výše uvedenými právy představuje právní vadu, vymezuje Obchodní zákoník následovně.

O vadu se jedná tehdy, je-li v době uzavření smlouvy průmyslové právo či právo duševního vlastnictví chráněno právním řádem na území, na kterém se bude zboží používat,¹ a prodávající o takové skutečnosti věděl nebo musel vědět.

O vadu půjde rovněž v případě, kdy zboží požívá takovéto ochrany podle právního řádu státu, na jehož území má prodávající sídlo, místo podnikání či bydliště. Jinými slovy se o vadu jedná tehdy, pokud používáním zboží kupujícím bude porušeno právo z průmyslového či duševního vlastnictví třetí osoby a prodávající o této skutečnosti v době uzavření smlouvy věděl či mu tato skutečnost musela být známa.

I v těchto případech je projevení souhlasu kupujícího stejně jako v případě projevení souhlasu se zatížením věcným právem třetí osoby liberačním důvodem².

2.3 Vady skryté a vady zjevné

V neposlední řadě je rovněž nutné zmínit dělení³ vad spočívající v rozlišení na vady zjevné a vady skryté.

Vady zjevné

Za vady zjevné označuje S. Plíva „... vady, které jsou zjistitelné při řádně a s odbornou péčí provedené prohlídce.“¹ Z uvedeného vyplývá, že za zjevné vady lze

¹ Dalšími důvody, které Obchodní zákoník uvádí, představují místo, má-li zde má kupující sídlo, místo podnikání, bydliště nebo na takové místo má být zboží dále prodáno či zde užíváno.

² Problematikou liberačních důvodů se zabývám blíže v kapitole č. 3.

³ Obchodní zákoník takové pojmy přímo nepoužívá, jedná se pojmy právní teorie a praxe, materiální úpravu problematiky vad zjevných a skrytých však Obchodní zákoník obsahuje.

považovat jen ty vady, které jsou zřejmé na první pohled a zjistitelné při zběžné² prohlídce. Provedení takové prohlídky však není právní povinností kupujícího, ale je jedním z předpokladů úspěšného uplatnění nároku z odpovědnosti za vady v řízení před soudem.

Co však lze v konkrétních situacích považovat za zběžnou prohlídku může činit v praxi problémy. K této otázce se vyjádřil i Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí³, když stanovil, že „...za zjevné vady je možno považovat jen takové, jejichž existence je kupujícímu popř. objednateli zřejmá na první pohled, případně takové vady, které lze zjistit běžně prováděnými zkouškami...“. Vada zboží v tomto sporu spočívala v o polovinu kratší délce vlasu podšívky u dodané obuvi v její spodní části. Dle smlouvy měla výška vlasu činit 8 mm, a to v celé vnitřní ploše obuvi. Nejvyšší soud přijal závěr, že vada obuvi nebyla zjistitelná pouhým okem vzhledem k tomu, že obuv dosahovala do výše lýtek a kratší vlas byl použit jen ve spodní části obuvi. Ve zbylé části odpovídala délka vlasu smluvnímu ujednání. Vada předmětu tak v tomto případě mohla být zjištěna pouze rozřezáním boty a následným změřením vlasu podšívky. K tomu Nejvyšší soud dodává, že „...za zjevné nelze považovat ty vady, jejichž existenci by musel kupující nebo objednatel zjišťovat prohlídkou spojenou s destrukcí zboží nebo díla, popř. vady, které se typicky mohou v plné míře projevit až při užívání zboží nebo předmětu díla...“.

Uvedené rozhodnutí Nejvyššího soudu řeší v praxi zřejmě velmi častou situaci, kdy dodané zboží v určitých ohledech nevykazuje smluvenou kvalitu, přičemž tuto skutečnost by kupující v rámci řádné prohlídky⁴ zboží asi mohl zjistit, kdyby této prohlídce věnoval zvýšenou pozornost. V dané situaci však prodávající svým postupem zjevně sledoval úsporu výrobních nákladů na úkor kupujícího a kupující při převzetí zboží nevěnoval prohlídce takovou pozornost, aby nedostatky odhalil. Za této situace se Nejvyšší soud přiklání na stranu kupujícího, což mi připadá správné. Činí-li rozdíl výšky podšívky ve dvou částech obuvi celou polovinu, než jaká byla stranami sjednána, musí být takový rozdíl zřejmý pouze „pohmatem“. O takovém zjištění by měl kupující

¹ PLÍVA, Stanislav. *Obchodní závazkové vztahy*. 2. vyd. Praha: ASPI, 2009, str. 180.

² Zběžná prohlídka nevyklučuje její provedení s odbornou péčí.

³ Rozhodnutí Nejvyššího soudu 32 Odo 1387/2005.

⁴ Povinností kupujícího vykonat prohlídku zboží se zabývám blíže v 5. kapitole.

prodávajícího informovat a tento nesoulad vysvětlit, případně nechat obuv rozřezat a provést změření vlasu. S přihlédnutím k dalším skutkovým okolnostem, a to zejména k objemu objednávky, která činila celkem 4000 párů obuvi a k výšce obuvi dosahující do půli lýtek, je třeba souhlasit se závěrem Nejvyššího soudu. Prodávající o použití kratšího vlasu navíc věděl, k výrobě obuvi totiž uvedený materiál sám použil, a kupujícího na vadu neupozornil. V tomto případě se tak jedná o vadu skrytou, kterou může navíc fakticky zjistit v plném rozsahu až konečný uživatel zboží.

Vady skryté

Vady skryté jsou takové vady zboží, které S. Plíva „...nejsou zjistitelné při řádné a s odbornou péčí provedené prohlídce...“¹. Jedná se tedy o vady, které se již na zboží vyskytují v době přechodu nebezpečí škody na kupujícího, ale projeví se až po této době. Podstata rozdílu mezi vadami skrytými a zjevnými spočívá v jednak ve způsobu a době jejich odhalení, jednak v době, kdy mají být prodávajícímu oznámeny. Této problematice se věnuji dále v 5. kapitole.

¹ PLÍVA, Stanislav. *Obchodní závazkové vztahy*. 2. vyd. Praha: ASPI, 2009, str. 180.

3. Odpovědnost za vady

V předchozí kapitole jsem se pokusil osvětlit pojem vady včetně jednotlivých druhů a rozdílů, které Obchodní zákoník upravuje. V následujícím textu se budu zabývat právním režimem a vznikem odpovědnosti za tyto vady.

Při studiu pramenů ke zpracování této kapitoly jsem narazil na rozdílné pohledy na otázku, které právní normy Obchodního zákoníku mají být použity jako výchozí pro úpravu odpovědnosti za vady. Jádrem problému spočívá ve skutečnosti, že Obchodní zákoník neobsahuje obecnou úpravu¹ odpovědnosti za vady a je tak třeba aplikovat jiná ustanovení Obchodního zákoníku, která jsou na uvedenou problematiku použitelná.

Jeden z přístupů k této problematice vychází z aplikace zvláštních ustanovení úpravy smluvních závazků, a to konkrétně ustanovení upravujících kupní smlouvu. Ve své publikace uvádí S. Plíva, že „Obchodní zákoník neobsahuje obecná ustanovení upravující tento druh odpovědnosti. Za základní pro obchodní závazkové vztahy je třeba považovat ustanovení obsažená v úpravě kupní smlouvy²“. Možným řešením otázky úpravy odpovědnosti za vady tak je právě použití zvláštních ustanovení Obchodního zákoníku³. Navíc vzhledem k tomu, že jde o zvláštní ustanovení, je úprava podrobnější, což je pro věřitele bezesporu pozitivní⁴.

Trochu odlišný přístup zaujímá ke zmíněné problematice J. Bejček, když říká, že: „Odpovědnost za vady je v pojetí obchodního zákoníku vlastně jen specifickým případem odpovědnosti za prodlení... obecná úprava je z toho hlediska tudíž obsažena pod marginálními rubrikami „Prodlení dlužníka“ a „Prodlení věřitele“⁵. K prodlení dlužníka dochází tehdy, pokud dlužník nesplní svůj závazek včas a řádně. První situace způsobující prodlení vzniká v důsledku plynutí času. Pro problematiku odpovědnosti za vady je důležitý druhý případ, tedy pokud dlužník neplní řádně. Jinými slovy, pokud

¹ Jako je tomu v případě Občanského zákoníku.

² PLÍVA, Stanislav. *Obchodní závazkové vztahy*. 2. vyd. Praha: ASPI, 2009, str. 148.

³ Úpravu neobsahují ustanovení týkající se výlučně kupní smlouvy, ale jedná se i o další smluvní typy, jako například smlouva o dílo.

⁴ Jak co do zpracování jednotlivých druhů vad, tak do nároků, které je možné vznést.

⁵ BEJČEK, Josef, Karel ELIÁŠ, Přemysl Raban a kolektiv. *Kurs obchodního práva. Obchodní závazky*. 5. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010, Právnícké učebnice (C.H. Beck), str. 185.

jím poskytnuté plnění je postiženo některou z vad, jež jsem uvedl v předchozí kapitole. Prodlení je tak přímým důsledkem poskytnutí vadného plnění. Přístupu uplatňujícímu obecná ustanovení o prodlení jako obecnou úpravu o odpovědnosti za vady lze vytknout, že s výjimkou vymezení, kdy je účastník závazkového vztahu v prodlení a stanovení skutečnosti změny závazku¹, nic bližšího k odpovědnosti za vady neuvádí. Naopak J. Bejček k dalšímu postupu odkazuje na úpravu jednotlivých smluvních typů podle zvláštní části Obchodního zákoníku. Z toho důvodu se domnívám, že pro úpravu odpovědnosti za vady je vhodnější výše uvedený přístup, který zastává S. Plíva.

K problematice právní úpravy odpovědnosti za vady podle Obchodního zákoníku je třeba zmínit, že převažující část právní úpravy v Obchodním zákoníku týkající se odpovědnosti za vady je dispozitivní (až na některé výjimky) a strany si mohou upravit práva a povinnosti z odpovědnosti za vady odlišně.

Ustanovení kupní smlouvy Obchodního zákoníku upravují odpovědnost za vady zboží prostřednictvím dvou právních institutů. Jedná se o institut odpovědnosti prodávajícího ze zákona a o institut záruky prodávajícího za jakost neboli záruční odpovědnost.

3.1 Zákonná odpovědnost za vady

Základní formou úpravy odpovědnosti za vady podle Obchodního zákoníku je odpovědnost ze zákona. Zákonná odpovědnost prodávajícího je, až na níže uvedené výjimky, objektivní. Vznik odpovědnosti za vady tedy není podmíněn existencí zavinění prodávajícího. Odpovědnost ze zákona se uplatní tehdy, pokud účastníci závazkového vztahu smluvním ujednáním uplatnění zákonné odpovědnosti nevyloučili, neboť se jedná o právní úpravu dispozitivní. Na rozdíl od záruční odpovědnosti odpovídá prodávající za vady podle zákonné odpovědnosti, aniž by se k ní prodávající nějak zavazoval. Podle Obchodního zákoníku odpovídá prodávající na základě zákonné odpovědnosti za vady na zboží ve dvou případech.

Předně prodávající odpovídá za vady, které existovaly na zboží v době přechodu nebezpečí škody na zboží na kupujícího². V praxi nastávají situace, kdy taková vada

¹ Podle ustanovení § 324 odstavce 3 Obchodního zákoníku.

² Typicky jde o okamžik převzetí zboží kupujícím.

není ihned zřejmá (jedná se tedy o skrytou vadu), ale je odhalena později. Prodávající odpovídá i za takové vady, avšak kupující musí prokázat, že vada existovala již v době přechodu nebezpečí za škody. Obchodní zákoník stanoví pro případy, že je vada zboží odhalena později dvouletou lhůtu, během níž prodávající za tyto vady odpovídá.

Na základě zákonné odpovědnosti odpovídá dále prodávající za takové vady, které na zboží vzniknou i po přechodu nebezpečí škody na zboží. Odpovědnost za takové vady je však dána pouze v případě, že vady vznikly v důsledku porušení povinností prodávajícího. V této situaci tak dochází k prolomení principu objektivní odpovědnosti prodávajícího a tuto skutečnost musí kupující prokázat.

Vzhledem k dispozitivnímu charakteru úpravy odpovědnosti za vady podle Obchodního zákoníku je možné a v praxi běžné její omezení případně vyloučení. Na druhou stranu takový postup není, jak uvádí I. Pelikánová, v souladu s "... obecným zákazem vzdát se práva před jeho vznikem. Zákaz... se totiž v obchodních vztazích uplatní rovněž."¹. Podle autorky by tak mělo uvedené jednání za následek relativní neplatnost podle ustanovení § 267 odstavce 1 Obchodního zákoníku, které by se mohl dovolávat jenom oprávněný, který se vzdal práva. Dokáží si však představit situaci, kdy by mělo vzdání se nároků z odpovědnosti za vady do budoucna smysl a neznameno by poškození práv smluvní strany, která se těchto nároků vzdává. Jednalo by se například o situaci, kdy dodávané zboží by stále bylo ve fázi vývoje a navzdory této skutečnosti (že výsledek vývoje v době uzavření smlouvy není znám) se smluvní strany dohodnou na prodeji (koupi) takového zboží.

Ve srovnání se zákonnou odpovědností prodávajícího za vady není v případě záruční odpovědnosti kupující zatížen důkazním břemenem k prokázání existence vady v okamžiku přechodu nebezpečí škody na zboží nebo že vada vznikla v důsledku porušení povinností prodávajícího. Jako právně nevýznamnou označil Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí² takovou výhradu, jež zastávala žalovaná. V uvedeném případě šlo o podstatné porušení kupní smlouvy, kdy vada koupeného automobilu spočívala v odpadnutí zadních kol automobilu. Argumentace žalované spočívala právě v tvrzení, že žalobce neprokázal, že vada existovala právě v době přechodu nebezpečí škody na

¹ PELIKÁNOVÁ, Irena. *Komentář k obchodnímu zákoníku*. Praha: Linde, 1997. *Zákony - komentáře* (Linde), str. 106.

² Rozhodnutí Nejvyššího soudu 29 Odo 1146/2003.

zboží či že vznikla v důsledku porušení povinnosti žalované. K tomu se vyjádřil Nejvyšší soud, že „okamžik přechodu nebezpečí je právně významný pouze z hlediska zákonné odpovědnosti za vady ve smyslu ustanovení § 425 odstavce 1 Obchodního zákoníku, a nikoliv pro záruku za jakost podle ustanovení § 429 Obchodního zákoníku.“ Z uvedeného je patrné výhodnější postavení kupujícího pro případné vady zboží, je-li záruka za jakost sjednána.

Liberační důvody v případě faktických vad

Odpovědnost prodávajícího ze zákona není absolutní, neboť Obchodní zákoník vymezuje případy, kdy za vady zboží prodávající neodpovídá. Zákonná odpovědnost prodávajícího je vyloučena v následujících případech.

Předně se jedná o situaci podle ustanovení § 423 Obchodního zákoníku, kdy jak uvádí S. Plíva „...vady zboží byly způsobeny použitím věcí při výrobě zboží předaných kupujícím k tomuto účelu...“¹. Prodávající však musí kupujícího na nebezpečí spojené s použitím takových věcí upozornit. Pokud tak prodávající neučiní, připadá uvedený liberační důvod v úvahu, jen pokud prodávající nevěděl o nevhodnosti přes vynaložení odborné péče. Uvedený liberační důvod nelze uplatnit tehdy, pokud prodávající kupujícího na nevhodnost uvedeného postupu upozorní, kupující na tomto postupu již dále netrvá, ale prodávající přesto podle nevhodného postupu pokračuje.

Druhým případem liberace z faktických vad je situace podle ustanovení § 424 Obchodního zákoníku, kdy jak uvádí S. Plíva „...kupující o vadách zboží věděl nebo s přihlédnutím k okolnostem, za nichž byla smlouva uzavřena, musel vědět...“². Pro tento případ liberaci prodávajícího je rozhodující, zda kupující již v době uzavření smlouvy o vadě věděl či musel vědět. Jedná se například o prodej vadného zboží, přičemž prodávající kupujícího na vadu sám před uzavřením smlouvy upozorní. Vada však nesmí spočívat ve vlastnostech zboží, které má zboží podle smlouvy mít. V takovém případě se liberace prodávajícího neuplatní.

¹ PLÍVA, Stanislav. *Obchodní závazkové vztahy*. 2. vyd. Praha: ASPI, 2009, str. 177.

² Tamtéž.

Liberační důvody v případě právních vad

Obchodní zákoník vymezuje rovněž liberační důvody prodávajícího z vad právních. Tyto liberační důvody jsou uvedeny v ustanovení § 434 Obchodního zákoníku.

V této souvislosti bych však chtěl nejprve upozornit na ustanovení § 433 odstavci 1 Obchodního zákoníku. Toto ustanovení upravuje situaci, kdy je dodané zboží zatíženo právem třetí osoby a kupující s touto skutečností vyjádřil souhlas. Podle uvedeného ustanovení není zboží zatížené právem třetí osoby v důsledku vyjádření souhlasu kupujícího s touto skutečností, považováno za právně vadné. Protože se v uvedeném případě nejedná o vadu, není podle mého názoru ustanovení § 433 odstavce 1 Obchodního zákoníku možno považovat za ustanovení zakládající liberační důvod prodávajícího.

Zatížení zboží právem třetí osoby je vadou pouze v případě, pokud s touto skutečností kupující souhlas neprojevil. Potom je třeba rozlišit dvě situace.

První situaci představuje skutečnost, kdy kupující o právu třetí osoby v době uzavření smlouvy věděl. V takovém případě kupujícímu nárok z odpovědnosti za vady nevzniká a tato skutečnost je pro prodávajícího liberačním důvodem.

Druhou situaci představuje skutečnost, kdy kupující o právu třetí osoby nevěděl. V takovém případě nedochází k liberaci prodávajícího a kupující může nárok z odpovědnosti za vady uplatnit.

Ustanovení § 434 upravuje ještě jeden liberačním důvodem pro prodávajícího. Jedná se o skutečnost, kdy prodávající byl povinen při plnění svých povinností postupovat podle podkladů, které mu předložil kupující. Pokud je takovým postupem vyrobeno zboží, které je vadné a kupující uplatní nárok z odpovědnosti za vady, může se prodávající odpovědnosti zprostit, pokud svoji odpovědnost odmítne poukázáním na skutečnost, že postupoval podle podkladů, které mu předložil kupující.

3.2 Záruční odpovědnost za vady

Vedle zákonné odpovědnosti za vady upravuje Obchodní zákoník dále záruční odpovědnost za vady neboli odpovědnost za jakost. Jedná se o fakultativní formu odpovědnosti prodávajícího za vady, která doplňuje odpovědnost zákonnou. Odlišnost

záruky za jakost od zákonné odpovědnosti za vady, jak uvádí L. Kopáč, „vyplývá z toho, že při záruce pro vznik vad je rozhodující záruční doba a záruka se nemusí vztahovat na všechny vlastnosti, které zboží má mít podle smlouvy¹“. Záruka za jakost spočívá v závazku prodávajícího, že dodané zboží bude po určitou dobu způsobilé pro použití ke smluvenému (případně obvyklému) účelu či si zachová smluvené (obvyklé) vlastnosti. Záruka za jakost tak poskytuje kupujícímu ochranu na základě dvou kritérií. Jedná se o kritérium časové a kritérium způsobilosti zboží k použití (kvality).

Kritérium kvality spočívá v požadavku na určité vlastnosti či provedení zboží. Záruka za jakost tak doplňuje právní úpravu kvalitativních vad. Vlastnosti, které si má zboží zachovat, mohou být stanoveny ve smlouvě pozitivním výčtem nebo naopak smlouva může obsahovat ty vlastnosti, na něž se záruka nevztahuje. Proávající tak má možnost poskytnout jen částečnou záruku.² Literatura uvádí i takové příklady rozšíření záruky za jakost jako například „převzetím odpovědnosti za provoz zařízení či za určitý výkon³“. Rozsah záruky lze rovněž stanovit účelem použití zboží. Není-li rozsah záruky nijak vymezen, potom jak uvádí S. Plíva: „platí vymezení zákonné, dané obvyklostí účelu k použití nebo obvyklostí vlastností dodaného zboží“⁴.

Z hlediska časového kritéria spočívá záruční odpovědnost v závazku prodávajícího, že jím poskytnutý předmět plnění musí vykazovat po stanovenou dobu smluvené vlastnosti nebo bude po stanovenou dobu použitelný ke smluvenému účelu⁵. Délka trvání záruční doby musí být výslovně stanovena, protože Obchodní zákoník její délku neupravuje. Stanovení záruční doby je podmínkou vzniku záruční odpovědnosti. Záruční doba musí být určena přímo ve smlouvě či v písemném prohlášení prodávajícího⁶. Stejný dopad má i vyznačení lhůty trvanlivosti na obalu zboží.

¹ KOPÁČ, Ludvík. *Příručka obchodního práva*. Praha: Prospektrum, 1992, str. 148.

² Taková záruka se může vztahovat například jen na zrezivění motoru.

³ PELIKÁNOVÁ, Irena. *Komentář k obchodnímu zákoníku*. Praha: Linde, 1997. *Zákony - komentáře* (Linde), str. 106.

⁴ PLÍVA, Stanislav. *Obchodní závazkové vztahy*. 2. vyd. Praha: ASPI, 2009, str. 179.

⁵ V případě, že účel použití nebo vlastnosti nejsou ve smlouvě výslovně určeny, bude posouzení vycházet z jinak obvyklého účelu předmětu či jeho jinak obvyklých vlastností.

⁶ Proávající tak musí počítat se vznikem záruční odpovědnosti za vady, pokud na obalu zboží uvede délku lhůty trvanlivosti, a to bez ohledu na skutečnost, zda byla záruční odpovědnost sjednána ve smlouvě či nikoliv.

V případě, že se lhůta uvedená na obalu neshoduje se záruční lhůtou, která je uvedena ve smlouvě (či v prohlášení prodávajícího), stanoví Obchodní zákoník přednost lhůty sjednané ve smlouvě (v prohlášení prodávajícího).

Ve smlouvě si strany rovněž stanoví počátek běhu záruční lhůty. V případě, že se tak nestane, začíná záruční doba běžet ode dne dodání zboží. Pokud je povinen prodávající odeslat zboží, začíná záruční doba běžet až ode dne, kdy zboží dojde do místa určení. Ke stavení běhu záruční doby dochází tehdy, pokud nemůže kupující užívat zboží kvůli jeho vadám, v případě, že je za ně odpovědný prodávající. Ustanovení § 430 Obchodního zákoníku, které zmíněnou situaci upravuje, však nestanoví, že předpokladem stavení lhůty je oznámení vad zboží prodávajícímu. Domnívám se, že tento závěr je třeba z ustanovení dovodit.

Na rozdíl od zákonné odpovědnosti je prodávající vázán zárukou za jakost pouze tehdy, pokud takový závazek přijme, a to způsobem stanoveným Obchodním zákoníkem. Tento způsob spočívá buď přímo ve stanovení závazku prodávajícího ve smlouvě, nebo v písemném prohlášení prodávajícího¹, že záruku poskytuje a po jakou dobu. V důsledku přijetí závazku záruky za jakost odpovídá prodávající objektivně za vady zboží od počátku do konce záruční doby.

Liberační důvod ze záruční odpovědnosti

Stejně jako v případě zákonné odpovědnosti je záruční odpovědnost prodávajícího objektivní, nikoliv však absolutní. Ustanovení § 431 Obchodního zákoníku stanoví případ liberace prodávajícího ze záruční odpovědnosti za vady v případě, že k vadám došlo až po přechodu nebezpečí škody na zboží na kupujícího, a tyto vady byly způsobeny vnějšími událostmi, které nezpůsobil prodávající ani osoby, s jejichž pomocí splnil svůj závazek. Typicky se jedná o živelné události.

3.3 Vztah zákonné odpovědnosti a záruční odpovědnosti

V souvislosti s úpravou odpovědnosti za vady podle Obchodního zákoníku je třeba zmínit problematiku, která se týká vzájemného vztahu odpovědnosti za vady ze

¹ Takové prohlášení může mít formu záručního listu. Účinek převzetí závazku záruky za jakost má například i vyznačení trvanlivosti zboží na jeho obalu.

zákona a odpovědnosti za vady na základě záruční odpovědnosti (záruky za jakost). Na tento vztah existuje v právní nauce více přístupů. Situaci navíc komplikuje možnost vyloučit či omezit odpovědnost zákonnou na jedné straně a možnost prodávajícího vůbec neposkytnout záruku za jakost na straně druhé. Z hlediska vzájemného vztahu tak dochází k rozličným kombinacím obou druhů odpovědností, a to i co se týče jejich rozsahu.

Přístup k obecné problematice vzájemného vztahu lze vymezit tak, že záruční odpovědnost doplňuje odpovědnost ze zákona. Tento pohled vylučuje možnost, aby záruční odpovědnost omezovala či dokonce nahrazovala bez dalšího zákonnou odpovědnost. S uvedeným souhlasí I. Pelikánová, která k problematice uvádí, že záruční odpovědnost nemůže vést ve svém důsledku k omezení odpovědnosti¹.

Nikoliv v rámci celé právní nauky je přijímán názor I. Pelikánové, a to že „Složitá situace bude v případě, kde záruční doba bude kratší než doba zákonné odpovědnosti²...“³. Dle výkladu autorky ustanovení § 428 odstavce 2 písmene c) by záruční doba prodlužovala notifikační lhůtu zjevných vad navzdory dikci písmenům a) a b) zmíněného ustanovení Obchodního zákoníku, což by znamenalo zvýhodnění pro kupujícího, avšak „... pro skryté vady by to mohlo znamenat znevýhodnění kupujícího...“⁴. Kupující by v takovémto případě měl méně času na zjištění skryté vady. K uvedenému dále autorka dodává, že sice s takovým řešením nesouhlasí, ale dikce zmíněného ustanovení odstavce 1 písmene c) k němu vede. Tento svůj názor I. Pelikánová opírá o úvahu, že Obchodní zákoník u zákonné odpovědnosti stanoví k uplatnění skrytých vad před soudem dvouletou lhůtu od dodání zboží, avšak smluvní strany si mohou sjednat lhůtu odlišnou, což je případ sjednané záruky. V rámci ujednání o záruční odpovědnosti Obchodní zákoník přímo stanoví povinnost uplatnění takto sjednané záruční lhůty, což v případě, že takto sjednaná lhůta je kratší než dva roky vede k výše popsanému problému.

Oproti výše zmíněnému názoru I. Pelikánové nutno konstatovat, že právní

¹ PELIKÁNOVÁ, Irena. *Komentář k obchodnímu zákoníku*. Praha: Linde, 1997. *Zákony - komentáře* (Linde), str. 107.

² Ta činí podle ustanovení § 428 odstavce 1 písmene c) dva roky.

³ PELIKÁNOVÁ, Irena. *Komentář k obchodnímu zákoníku*. Praha: Linde, 1997. *Zákony - komentáře* (Linde), str. 107 an.

⁴ Tamtéž.

úprava odpovědnosti za vady Obchodního zákoníku je dispozitivní. Zákonnou odpovědnost je tak možné omezit, nahradit či zcela vyloučit smluvním ujednáním stran. Domnívám se, že sjednání záruky nemusí znamenat vůli stran vyloučit zákonnou odpovědnost za vady v případě skrytých vad. Pokud smluvní strany ve smlouvě dostatečně vyjádří v tomto smyslu svoji vůli, bude se v takovém případě odpovědnost za skryté vady řídit dle ustanovení Obchodního zákoníku, která upravují zákonnou odpovědnost za skryté vady.

3.4 Odpovědnost za vady ve vztahu k odpovědnosti za škodu a k bezdůvodnému obohacení

Odpovědnost za vady plnění je třeba odlišovat od odpovědnosti za škodu a od bezdůvodného obohacení. Společný smysl uvedených právních institutů můžeme spatřovat ve vytvoření možnosti zhojit újmu na právech účastníka závazkového vztahu, která vznikla v důsledku nějaké právní skutečnosti. Tyto instituty nelze zaměňovat. Rozdíl mezi nimi spočívá jednak v uplatnění pro odlišné právní skutečnosti, jejichž následkem bylo poškození práv účastníka závazkového vztahu, jednak v odlišném postupu uplatňování odpovídajících nároků.

Zatímco účelem institutu odpovědnosti za vady je zajistit, aby kupující obdržel řádné plnění odpovídající sjednané smlouvě, účelem institutu odpovědnosti za škody je zajistit, aby byla nahrazena majetková újma tomu účastníku závazkového vztahu, kterému v důsledku porušení zákonné či smluvní povinnosti jiného účastníka tohoto vztahu či v důsledku jiné právní skutečnosti. „Institut bezdůvodného obohacení vyjadřuje zásadu, že se nikdo nemá bezdůvodně obohacovat na úkor jiného“¹.

Zákonná úprava vztahu mezi uvedenými instituty je obsažena v ustanovení § 440 odstavce 2 Obchodního zákoníku. Podle zmíněného ustanovení platí že, „objednatel nemůže požadovat náhradu v rozsahu, v jakém mohl dosáhnout uspokojení uplatněním práva z odpovědnosti za vady, z žádného jiného právního titulu², tedy ani z titulu

¹ JANEBA, Jiří. *Nároky z vad a úskalí § 440 odst. 2 obchodního zákoníku*. Bulletin advokacie, 2007, č. 3, str. 22.

² Takovým nárokem z jiného právního důvodu může být právě náhrady škody či nárok z bezdůvodného obohacení, smluvní pokuta.

náhrady škody¹“. Uvedené ustanovení tak zabraňuje tomu, aby účastníci obcházelí účel ustanovení odpovědnosti za vady, že by se domáhali nahrazení újmy z jiného právního důvodu a nikoliv z důvodu odpovědnosti za vady. Každý takový právní důvod je upraven odlišným způsobem, a to proto, aby jeho úprava co nejlépe vystihovala danou problematiku a tím tak byla zachována rovnost práv účastníků závazkového vztahu. Pokud by některý z účastníků mohl využít odlišností úpravy různých právních důvodů, dostalo by se mu na úkor jiného účastníka neúměrné výhody. Podstatu ustanovení § 440 odstavce 2 Obchodního zákoníku jasně konstatoval ve svém rozhodnutí Nejvyšší soud², ve kterém uvedl, že „...ustanovení brání především obcházení zákonných notifikačních lhůt pro uplatnění nároků z odpovědnosti za vady tím, že vylučuje uplatňování totožného nároku, který měl být řádně uplatněn z titulu odpovědnosti za vady...“. Uvedený závěr Nejvyššího soudu mi přijde správný a nelze s ním, než souhlasit. Zdůraznil tak požadavek na to, aby každý dbal dostatečně a včas o svá práva.

Je však třeba zmínit, že ustanovení § 440 odstavce 1 Obchodního zákoníku umožňuje účastníkům závazkových vztahů uplatňovat nárok z náhrady škody či smluvní pokuty v případě, že tyto mají původ v jiném nároku než z vady zboží. Kupující tak může uplatňovat současně jak nárok z vadného plnění tak například nárok z náhrady škody, která mu v důsledku vadného plnění vznikla. Soudy řeší zřejmě často³ situaci, kdy kupující odstraní vadu zboží tím, že nechá provést opravu třetí osobě a následně požaduje na kupujícím proplacení faktury z titulu náhrady škody. Takové jednání je v rozporu s ustanovením § 440 odstavce 2 Obchodního zákoníku. Z titulu náhrady škody se tak kupující může domáhat, pokud si strany zmíněné ustanovení smluvně neupravily, uhrazení pouze tzv. „následné škody“, což je škoda, která vznikla v důsledku vadného plnění prodávajícího⁴.

Rozlišení právního důvodu, ze kterého je příslušný nárok uplatňován, je v praxi pro účastníky závazkového vztahu zcela zásadní. Tato skutečnost je dobře patrná na následujícím případě, kterým se zabýval Nejvyšší soud⁵. V uvedené věci požadoval

¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu 32 Cdo 3029/2008.

² Rozhodnutí Nejvyššího soudu 23 Cdo 2247/2007.

³ Například rozhodnutí Nejvyššího soudu 29 Odo 556/2003, dále rozhodnutí 32 Cdo 3029/2008.

⁴ Příkladem následné škody je poškození nákladu v důsledku vady dodaného automobilu, která spočívala v nedostatečném zajištění otevření dveří nákladového prostoru.

⁵ Rozhodnutí Nejvyššího soudu 23 Cdo 2950/2007.

prodávající (dovolatel) uhrazení zbývajících dlužné částky na kupující (žalovaný), který však tuto dlužnou částku použil k započtení na částku, kterou považoval za přiměřenou slevu v důsledku vadného plnění prodávajícího. Předmětem kupní smlouvy byl převod podniku, do jehož souboru byly zahrnuty nemovitosti, jejímž vlastníkem, jak se později ukázalo, bylo Hlavní město Praha. Vlastnictví města bylo potvrzeno rozhodnutím soudu v samostatném soudním řízení a strany tuto skutečnost označily za nespornou. V následujícím řízení ohledně uhrazení dlužné částky prodávající uznal, že předmětné nemovitosti trpí vadou¹, avšak kupující nesplnil podmínku notifikace této vady a tuto skutečnost prodávající namítá. Soud druhé instance však dovedl (shodně se soudem první instance), že „kupní smlouva o prodeji podniku... je neplatná dle ustanovení § 39 Občanského zákoníku a dodal, že o vadách plnění lze uvažovat jen tehdy, jestliže k převodu vlastnictví dojde. Vzhledem k tomu, že uvedené nemovitosti nebyly předány, došlo k bezdůvodnému obohacení žalobce ve výši ceny těchto nemovitostí.“. Prodávající podal dovolání jako dovolatel před Nejvyšším soudem a namítal nesprávnost závěru soudu první a druhé instance v tom, že smlouva o prodeji podniku je neplatná. Proto je nesprávný závěr těchto soudů, že na straně prodávajícího došlo ke vzniku bezdůvodného obohacení. Věc je třeba posoudit podle ustanovení § 486 Obchodního zákoníku, podle kterého se jedná o právní vadu a použití právní úpravy bezdůvodného obohacení není správné. Vzhledem k tomu, že se kupující o vlastnickém právu třetí osoby dozvěděl a nenotifikoval ji u prodávajícího v zákonné lhůtě „bez zbytečného odkladu poté, kdy vadu zjistil“, nemůže soud právo z odpovědnosti za vady kupujícímu přiznat. Dovolací soud dospěl k závěru, že soudy nižších instancí věc nesprávně právně posoudily, protože „...je třeba vycházet ze smlouvy o prodeji podniku, v níž je řešen postup a nároky kupujícího v případě vad prodávajícího podniku.“ a rozhodnutí obou instancí zrušil. Z uvedeného případu je patrný význam správného stanovení, z jakého právního institutu je nárok uplatňován. Pokud by totiž Nejvyšší soud byl za jedno se závěrem odvolacího soudu, došlo by k vrácení vzájemně poskytnutého plnění účastníky uvedeného závazkového vztahu, což by byl pro prodávajícího výsledek bezesporu negativní.

¹ A to vadou právní, vzhledem k tomu, že vlastníkem nemovitostí je třetí osoba, která své vlastnictví úspěšně prokázala.

Pro úplnost je třeba dodat, že ustanovení § 440 odstavce Obchodního zákoníku je dispozitivní a strany mohou jeho uplatnění ve smlouvě pozměnit či vyloučit. Pokud smluvní strany toto ustanovení Obchodního zákoníku vyloučily, potom kupující, který nevyužil uplatnění nároků z odpovědnosti za vady, se může domáhat například náhrady škody či vydání bezdůvodného obohacení ze stejného důvodu jako z odpovědnosti za vady.

4. Nároky z vadného plnění

V důsledku dodání zboží, které trpí některou z výše uvedených vad, přiznává Obchodní zákoník kupujícímu satisfakci ve formě některého ze stanovených nároků, který je oprávněn uplatnit u prodávajícího. Konkrétní forma takového nároku může být určena buď na základě ustanovení Obchodního zákoníku, nebo způsobem, který si účastníci sjednali ve smlouvě. Oprávnění uplatňovat nároky z vad může činit kupující jak na základě odpovědnosti ze zákona, tak na základě odpovědnost záruční, v případě, že si strany ve smlouvě nesjednaly jinak.

Forma nároku podle Obchodního zákoníku, která může být v konkrétním případě uplatňována, je závislá na způsobu porušení smlouvy. Obchodní zákoník rozlišuje porušení smlouvy podstatným způsobem a porušení smlouvy nepodstatným způsobem.

K podstatnému porušení smlouvy dochází dodáním vadného zboží tehdy, jestliže prodávající v době uzavření smlouvy věděl nebo mohl na základě účelu smlouvy předvídat, že kupující nebude mít na dodání zboží s těmito vadami zájem. Podstatné porušení tak spočívá ve vědomí prodávajícího ohledně skutečnosti, že v případě nedodržení smluvních podmínek by kupující smlouvu neuzavřel.

Nepodstatné porušení má povahu zbytkové klauzule. Jde tak o všechny případy, kdy porušení smlouvy není podstatné.

Důkazní břemeno prokázání podstatného porušení spočívá na kupujícím. Určení, zda se jedná v konkrétním případě o porušení podstatné či nepodstatné, je v praxi často předmětem sporů, které nakonec musí rozhodnout soud na základě rozsahu a charakteru vad, mnohdy za přispění znaleckých posudků. Proto je pro předejití sporů pro smluvní strany vhodné, aby si ve smlouvě sjednaly kritéria pro určení, o jaké porušení se jedná. V případě pochybnosti se má za to, že porušení je nepodstatné.

Skutečnost, že smluvní strany mají na posouzení porušení smlouvy odlišný názor, je v praxi častým jevem. Jako příklad podstatného porušení může posloužit případ¹, kdy objednatel reklamoval vadnou podlahu. Skutečnost, že se jedná o podstatné porušení smlouvy, byla rozhodnuta až na základě provedeného dokazování za pomoci

¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu 23 Cdo 1991/2008.

znaleckých posudků. Vady v uvedeném případě spočívaly v rozpadajícím se tmelu mezi parketami a vznikajícími škvírami, a to na 80% plochy. Vada byla zhodnocena znalci jako neodstranitelná, pro malé děti nebezpečná, z hlediska úklidu nebezpečná a z hygienického hlediska nevhodná a ke které došlo v důsledku nedodržení technologického postupu. Přesto žalovaná tvrdila, že vady mají pouze estetický charakter a nikoliv takový, který by ovlivňoval funkčnost podlahy. Z uvedeného je patrné, že dochází k rozporuplným a problematickým situacím dochází.

4.1 Nároky z podstatného porušení smlouvy

V případě, že vady zboží mají za následek podstatné porušení smlouvy, může kupující uplatnit vůči prodávajícímu níže uvedené nároky.

Nárok na dodání chybějícího zboží

Spočívá-li vada zboží v dodání menšího než smluveného množství, může kupující v první řadě požadovat odstranění takové vady dodáním chybějícího zboží.

Nárok na dodání náhradního zboží

V případě, že se kupující rozhodne pro nápravu vady dodáním náhradního zboží, může tak učinit pouze výměnou za vadné zboží, požaduje-li tak prodávající, a to ve stavu v jakém bylo vadné zboží kupujícímu dodáno. Výjimku z této podmínky stanoví Obchodní zákoník pro případ, kdy kupující nemůže zboží vrátit ve stavu, v jakém je obdržel. Uvedená výjimka platí pouze za předpokladu, že tato nemožnost není důsledkem jednání či opomenutí kupujícího¹. Rovněž výjimkou z podmínky vrácení zboží ve stavu, v jakém bylo dodáno, je změna stavu zboží vyvolaná v důsledku řádné prohlídky² za účelem zjištění vad. Třetí případ výjimky představuje situace, kdy kupující zboží prodal, spotřeboval či pozměnil v důsledku obvyklého používání zboží před tím, než vady objevil. V takovém případě kupující vrátí prodávajícímu zboží ve stavu, v jakém se nachází a prodávajícímu poskytne náhradu odpovídající výši, v jaké

¹ Typicky jde o případy, kdy se snižuje životnost zboží v důsledku plynutí času nebo zásah vyšší moci.

² Zákon zde mluví o prohlídce dohodnutou mezi stranami či provedenou na základě úředního nařízení. Příkladem takové změny stavu zboží může být porušení obalu.

měl kupující z požívání vadného zboží prospěch. Náklady spojené s navrácením zboží hradí podle ustanovení § 438 Obchodního zákoníku prodávající.

Nárok na opravu zboží

Nárok na opravu zboží přichází v úvahu pouze tehdy, je-li takové řešení fakticky možné, což kupujícího omezuje v možnosti uplatnit tento nárok. Na rozdíl od právní úpravy odpovědnosti za vady podle Občanského zákoníku nerozlišuje Obchodní zákoník vady podle toho, zda jsou odstranitelné či neodstranitelné, ale používá termín neopravitelného zboží. To má význam pro volbu konkrétního nároku kupujícím. Ukázeli se, že v důsledku vady je dodané zboží neopravitelné nebo by s opravou byly spojeny nepřiměřené náklady, může kupující požadovat místo opravy dodání náhradního zboží bez vad. Tento nárok však může kupující požadovat jen v případě, že tak učiní bez zbytečného odkladu po obdržení zprávy prodávajícího, že vady zboží jsou neopravitelné. K posouzení výše nákladů na opravu zboží uvádí L. Kopáč: „...je třeba srovnávat jejich výši s hospodářskými důsledky, které by nastaly pro kupujícího, kdyby se vady odstranily náhradním dodáním zboží bez vad.“¹. Jinak může kupující za uvedené situace požadovat přiměřenou slevu z kupní ceny či odstoupit od smlouvy.

Oprava zboží spočívá v řádném odstranění vady a musí být provedena takovým způsobem, aby vadné zboží nebylo opravou znehodnoceno. Nejvyšší soud uvedl ve svém rozhodnutí², že odvolací soud nesprávně dovodil uspokojení z vady „i takovou opravou... po níž vykazuje dílo vady jiné... Za řádně odstraněnou vadu je možno považovat pouze takový výsledek opravy, který vedl k odstranění vady beze zbytku...“.

Pro úplnost je třeba dodat, že kupující nemůže bez dalšího opravit zboží sám či na vlastní náklady a po prodávajícím následně požadovat uhrazení nákladů s opravou spojené. Vzhledem k dispozitivnímu charakteru úpravy je však možné, aby se obě strany na takovém postupu domluvily.

¹ KOPÁČ, Ludvík. *Obchodní kontrakty. II. díl: jednotlivé typy smluv a smlouvy v mezinárodním obchodu*. Praha: Prospektrum, 1993, str. 421.

² Rozhodnutí Nejvyššího soudu 33 Cdo 1076/2000, čerpáno z ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Přehled judikatury ve věcech obchodních závazkových vztahů*. 2. vyd., (aktualiz. a rozš.). Praha: ASPI, 2005, str. 205.

Odstranění právních vad

Bližší úpravu týkající se způsobu odstranění právních vad Obchodní zákoník neobsahuje a způsob nápravy tak bude záviset na jednotlivých případech a na formě zatížení předmětu plnění právem třetí osoby.

Nárok na přiměřenou slevu z kupní ceny

Výši nárokované slevy je žádoucí stanovit v první řadě dohodou. V případě, že se účastníci závazkového vztahu nedohodnou a o výši bude rozhodovat soud, postupuje se podle ustanovení § 439 Obchodního zákoníku, který zároveň slouží jako legální definice slevy pro potřeby Obchodního zákoníku. Dle tohoto ustanovení činí výše slevy rozdíl mezi hodnotou zboží, kterou by zboží mělo bez vad, a hodnotou zboží postiženého vadou, a to v době, kdy mělo dojít k řádnému plnění. K tomu dodává Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí¹: „Výchozími skutečnostmi pro posouzení výše slevy bude zejména rozsah vadnosti díla, závažnost vad, jak vady omezují či komplikují užívání, popř. snižují životaschopnost věci, a dále lze vzít v úvahu další okolnosti vyplývající z posuzování konkrétního případu. Základním požadavkem, který je při určení výše slevy nutné mít na paměti, je, že by objednateli měla být prostřednictvím tohoto práva (nároku) z odpovědnosti za vady vytvořena situace blízká se stavu, kdy by mu bylo plněno bez vad.“. V uvedeném případě soudy nižší instance automaticky akceptovaly náklady stanovené znaleckými posudky spojené s výměnou vadné podlahy, aniž by se vypořádaly s ustanovením § 439 odstavce 1 Obchodního zákoníku. Znalecké posudky totiž vycházely při stanovení ceny nákladů na výměnu podlahy z cen platných pro období starší o dva až tři roky.

Sleva však zahrnuje i další položky, kterými je například ušlý zisk, a proto je častým jevem v souvislosti s určením celkové výše slevy dokazování za pomoci znaleckých posudků. I Nejvyšší soud vyjádřil ve svém rozhodnutí² názor, že „... výše slevy z kupní ceny nemusí odpovídat nákladům, jež byly vynaloženy na odstranění vad...“. Sleva by měla být rovněž odvozena od obvyklé ceny zboží v době, kdy mělo být podle smlouvy plněno.

¹ Rozhodnutí Nejvyššího soud 23 Cdo 1991/2008.

² Rozhodnutí Nejvyššího soud 23 Cdo 3244/2007.

Samotné uplatnění pak probíhá tak, že kupující zaplatí prodávajícímu původní cenu za zboží sníženou o stanovenou slevu. V případě, že slevu nárokuje kupující následně po úplném zaplacení kupní ceny, může požadovat navrácení částky v hodnotě slevy společně se sjednanými úroky ve smlouvě¹.

Do doby odstranění vad je dle ustanovení § 439 odstavce 4 Obchodního zákoníku navíc kupující oprávněn nezaplatit prodávajícímu část kupní ceny ve výši odpovídající nároku na slevu. V uvedeném případě nepůjde o dvojí postih, ale jedná se o tzv. „zadržné“, které bude prodávajícímu kupujícím po odstranění vady vráceno. Nutné je ovšem zmínit skutečnost, že na základě uvedeného ustanovení není kupující oprávněn odmítat zaplatit kupní cenu prodávajícímu a odůvodňovat jednání tím, že prodávající dosud neplnil řádně. Uvedeným způsobem je kupující oprávněn zadržet pouze část ceny odpovídající nároku na slevu.

Nárok na odstoupení od smlouvy

Má-li poskytnuté plnění prodávajícím vady, které jsou podstatným porušením smlouvy, může kupující podle ustanovení § 441 Obchodního zákoníku od smlouvy odstoupit. Vedle základní podmínky, která spočívá v podstatném porušení smlouvy, podmiňuje Obchodní zákoník nárok na odstoupení od smlouvy Obchodní zákoník na splnění dvou dalších podmínek. První podmínkou je obdobně jako v případě úspěšného uplatnění ostatních nároků včasné oznámení vad a nároku, který kupující zamýšlí uplatnit, prodávajícímu. Druhou podmínkou je vrácení zboží kupujícím prodávajícímu v takovém stavu, v jakém je od prodávajícího obdržel. Pokud kupující již uhradil kupní cenu, má právo na její vrácení.

Ohledně podmínky vrácení zboží platí i v tomto případě výjimky uvedené výše u nároku na odstranění vad dodáním náhradního zboží. Pro případ odstoupení od smlouvy navíc Obchodní zákoník uvádí výjimku, kdy kupující zboží zčásti či zcela spotřeboval a to obvyklým způsobem vzhledem k jeho povaze před tím, než vady objevil. V tomto případě kupující vrací prodávajícímu nespotřebované zboží a peněžitou náhradu odpovídající prospěchu z vadné věci. Nutnost takového vyrovnání mezi stranami je dána z důvodu vyloučení bezdůvodného obohacení, neboť odstoupením od smlouvy

¹ Pokud není sjednáno ve smlouvě, postupuje se podle ustanovení § 502 Obchodního zákoníku.

dochází k zániku důsledků smluvního vztahu. Pro úplnost je třeba dodat, že výjimku tvoří povinnost k náhradě škody, neboť ta dle ustanovení § 351 odstavce 1 Obchodního zákoníku odstoupením od smlouvy nezaniká.

Volba práva při podstatném porušení

V případě, že v důsledku vady zboží je porušení smlouvy posouzeno jako podstatné, náleží volba mezi výše uvedenými nároky kupujícímu. Toto právo však přísluší kupujícímu pouze v případě, že tak učiní v souladu s ustanovením § 436 Obchodního zákoníku. Dle tohoto ustanovení musí být nárok kupujícím uplatněn v oznámení vady prodávajícímu či bezprostředně po něm. V případě, že kupující tuto lhůtu nedodrží, náleží mu nároky z vady jako při nepodstatném porušení smlouvy.

Na volbu nároku kupujícího má vliv druh vady zboží. Pouze nárok na odstoupení od smlouvy a nárok na přiměřenou slevu z kupní ceny může kupující uplatnit vždy bez ohledu na druh vady. Vedle těchto nároků z odpovědnosti za vady může kupující požadovat v závislosti na druhu vady zboží níže uvedené nároky.

V případě, že se jedná o vadu kvalitativní, je kupující oprávněn požadovat nárok na odstranění vad opravou zboží nebo nárok na dodání náhradního zboží.

V případě, že se jedná o vadu kvantitativní, je kupující oprávněn požadovat nárok na dodání chybějícího zboží.

V případě, že se jedná o vadu právní, je kupující oprávněn požadovat nárok na odstranění této vady. Způsob odstranění právní vady Obchodní zákoník neupravuje a odstranění bude záležet na konkrétní situaci.

Jakmile kupující oznámí prodávajícímu zvolený nárok z vady, je kupující takto učiněnou volbou vázán. Následná změna je možná již jen souhlasem prodávajícího nebo za podmínek stanovených Obchodním zákoníkem. Ustanovení Obchodního zákoníku upravují dva zákonné důvody, kdy může kupující provést změnu volby práva bez souhlasu prodávajícího.

Předpokladem pro první důvod je, že kupujícím původně zvolený nárok spočívá v odstranění vady opravou zboží. Po oznámení tohoto nároku prodávajícímu se však vady ukážou jako neopravitelné nebo opravitelné s nepřiměřeně vysokými náklady. O této skutečnosti je prodávající povinen bez zbytečného odkladu kupujícího informovat. Kupující může bez zbytečného odkladu poté, co byl o této skutečnosti prodávajícím

informován, požadovat místo opravy zboží odstranění vady dodáním náhradního zboží.

Druhým zákonným důvodem jednostranné změny zvoleného nároku je skutečnost, že prodávající vady zboží neodstraní v dodatečně stanovené lhůtě způsobem, který si kupující zvolil. Taková situace nastane oznámením prodávajícího nebo marným uběhnutím dodatečné a přiměřené lhůty, stanovené k odstranění vady. V těchto případech má možnost kupující zvolit mezi nárokem odstoupení od smlouvy nebo přiměřené slevy z kupní ceny. Obchodní zákoník však v případě nároků kupujícího z podstatného porušení smlouvy (na rozdíl od nároků z nepodstatného porušení) výslovně neuvádí, že by dodatečnou lhůtu stanovil kupující, což může v praxi činit obtíže. Tehdy je kupující oprávněn požadovat slevu či odstoupit od smlouvy.

U každého zboží je kupující zásadně omezen na uplatnění jen jednoho z možných nároků. Kombinace více nároků však není vyloučena tehdy, jsou-li nároky v poměrném měřítku a strany s takovým řešením souhlasí.

Jak je uvedeno výše, je jedním ze základních pravidel při uplatňování nároků vázanost jednou vzneseným požadavkem k odstranění vad. Přesto ne vždy účastníci toto pravidlo dodržují a ne vždy soudy rozhodnou v souladu se zákonem. Takto napravit nesprávné právní posouzení odvolací instance Nejvyšší soud svým rozhodnutím¹. V uvedeném případě žalobce notifikoval u žalovaného vady podlahy, které měly charakter podstatného porušení smlouvy, současně se zvolením práva z odpovědnosti za vady v podobě odstranění vad. Žalovaný však vady neodstranil. Reakcí žalobce na vzniklou situaci, aniž by poskytl žalovanému dodatečnou přiměřenou lhůtu, byl požadavek na slevu z kupní ceny. Jednostranně změnit jednou uplatněný nárok z vad (a to odstoupit od smlouvy či požadovat přiměřenou slevu) však může podle ustanovení § 436 odstavce 2 Obchodního zákoníku kupující požadovat pouze za předpokladu, že prodávající neodstraní vady, mimo jiné, v dodatečně přiměřené lhůtě.

4.2 Nároky z nepodstatného porušení smlouvy

V případě nepodstatného porušení smlouvy v důsledku dodání vadného plnění je kupující v možnostech nápravy oproti nárokům z podstatného porušení smlouvy značně omezen. Toto omezení spočívá jednak v užším výčtu možných nároků, které může

¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu 23Cdo 1991/2008.

kupující zvolit, jednak ve vlivu prodávajícího na způsob volby odstranění vad. Na základě Obchodního zákoníku je oprávněn kupující požadovat dodání chybějícího zboží, odstranění ostatních vad zboží nebo žádat přiměřenou slevu z kupní ceny.

Z uvedených možností kupujícímu náleží právo volby. Jako v případě volby nároku u podstatného porušení i v tomto případě je kupující jednou učiněnou volbou (již oznámenou prodávajícímu) vázán a změna volby je možná pouze se souhlasem prodávajícího. I zde Obchodní zákoník upravuje možnost jednostranné změny volby nároku, který již kupující zvolil a oznámil prodávajícímu. Tehdy může kupující uplatnit nárok na slevu a za splnění dalších podmínek může dokonce od smlouvy odstoupit.

Jedná se o případ, kdy prodávající neodstraní vady v dodatečně stanovené lhůtě kupujícím, anebo kdy kupujícímu sdělí, že vady neodstraní. Lhůta k odstranění vad musí být přiměřená, aby byl prodávající schopen vadu odstranit. Se souhlasem kupujícího si může lhůtu stanovit i sám prodávající¹.

Nárok na slevu z kupní ceny

Kupující může na prodávajícím v důsledku nepodstatného porušení kupní smlouvy požadovat slevu z kupní ceny. Je v zájmu kupujícího tento nárok uplatnit co nejdříve. Dokud kupující nárok na slevu neuplatní, je podle ustanovení § 437 odstavce 2 Obchodního zákoníku prodávající povinen odstranit právní vady zboží či odstranit faktické vady zboží, a to dodáním chybějícího zboží, opravou zboží nebo dodáním náhradního zboží. Kupující však může požadovat nárok na slevu do té doby, než prodávající vady odstraní. Pokud kupující uplatní nárok na slevu z kupní ceny a prodávající již vady z části odstraní, může mít tato skutečnost vliv na výši poskytnuté slevy.

Nárok na odstranění vad zboží

V případě, že bude kupující na prodávajícím požadovat odstranění vad zboží (nebo do doby než kupující uplatní u prodávajícího odlišný nárok), ukládá Obchodní zákoník prodávajícímu, aby sám zvolil, jakým způsobem tento nárok kupujícího uspokojí. Může tak učinit dodáním chybějícího nebo náhradního zboží nebo

¹ Stejná situace nastává i v případě, že je souhlas vyjádřen mlčky.

provedením opravy vadného zboží nebo odstraněním právní vady na zboží. Nesmí však zvolit takové řešení, kterým by kupujícímu způsobil nepřiměřeně vysoké náklady.

K odstranění vady kupující stanoví prodávajícímu dodatečnou přiměřenou lhůtu. Do doby stanovení této lhůty kupujícím, může prodávající kupujícímu oznámit, v jaké lhůtě vadu odstraní. Pokud kupující s touto skutečností neoznámí prodávajícímu nesouhlas, má takto stanovená lhůta účinek, jako by ji určil kupující.

Pokud prodávající neodstraní vadu v této dodatečné lhůtě, může kupující uplatnit nárok na slevu či odstoupit od smlouvy, pokud na tuto možnost prodávajícího upozornil při stanovení dodatečné lhůty k odstranění vady nebo v přiměřené lhůtě před odstoupením.

Nárok na odstoupení od smlouvy

Kupující může od smlouvy odstoupit v případě porušení smlouvy nepodstatným způsobem pouze tehdy, pokud jsou splněny podmínky stanovené Obchodním zákoníkem. Předně pro odstoupení od smlouvy je třeba, aby prodávající neodstranil vadu v dodatečně stanovené lhůtě k odstranění vady. Druhou podmínkou je upozornění na takový záměr prodávajícího kupujícím, a to při dodatečném stanovení lhůty či v přiměřené lhůtě před odstoupením od smlouvy.

5. Uplatňování nároků z vadného plnění

Obchodní zákoník obsahuje právní normy, které kupujícího chrání před škodou vzniklou v důsledku vadného plnění prodávajícího. Kupující však musí sám činit aktivní kroky, aby své nároky v důsledku vadného plnění prodávajícího mohl řádně uplatnit. V případě, že prodávající vadu zboží a kupujícím vznesený nárok z tohoto titulu uzná, dojde zpravidla ke smírnému mimosoudnímu vyřízení věci. Složitější situace však nastávají v případě, pokud prodávající kupujícím namítanou vadu zboží či z tohoto titulu kupujícím uplatňovaný nárok odmítne. Obvykle tak dochází ke sporu mezi prodávajícím na straně jedné a kupujícím na straně druhé a nedojde-li k urovnání sporu dohodou, následuje zpravidla uplatnění nároků kupujícího v soudním řízení. Z uvedeného je tak patrné, jak uvádí I. Pelikánová, že „Charakteristické pro odpovědnost za vady je to, že uplatnění práv má dvě fáze – fázi reklamační nebo notifikační a fázi uplatnění žalobou u soudu“¹.

Předpokladem úspěšného prosazování práv kupujícího vzniklých v důsledku dodání vadného zboží prodávajícím v řízení před soudem je splnění zvláštních povinností, které kupujícímu stanoví Obchodní zákoník. Právní úprava kupujícímu zejména ukládá povinnost provést prohlídku věci za účelem zjištění, zda má zboží nějaké vady. V případě, že kupující na základě prohlídky vady na zboží objeví, vzniká kupujícímu povinnost oznámit zjištěnou vadu prodávajícímu.

Smysl této úpravy spočívá v předcházení vzniku zbytečných nákladů a průtahů spojených s případným pozdějším uplatňováním nároků pro případ, že zboží nějakou vadu má. Je totiž zájmem prodávajícího co nejrychleji zjistit, zda obchod probíhá řádně. Čím dříve se tak prodávající dozví, že poskytnuté zboží je stíženo vadou, tím dříve je schopen učinit příslušné opatření k nápravě a zamezení vzniku případné škody.

Pro prodávajícího je zásadní rovněž skutečnost, zda má v důsledku vadného zboží počítat se soudním řízením nebo zda je v jeho možnostech dosáhnout ohledně vzniklé situace s kupujícím dohody. V neposlední řadě zákonem uložená povinnost kupujícímu prohlédnout zboží a oznámit zjištěné vady poskytuje ochranu prodávajícímu

¹ PELIKÁNOVÁ, Irena. *Komentář k obchodnímu zákoníku*. Praha: Linde, 1997. *Zákony - komentáře* (Linde), str. 94.

před vznikem další škody, která by mohla v důsledku vadného plnění vzniknout. Včasné zjištění a oznámení vady zboží umožňuje kupujícímu, který zboží dále prodal a je tak v postavení prodávajícího ve vztahu k subjektům, které toto zboží dále koupily, uplatnit včas svůj nárok z odpovědnosti za vady na dodaném zboží vůči dodavateli tohoto zboží, který je ve vztahu ke kupujícímu v postavení prodávajícího. To samozřejmě za předpokladu, že prokáže kupující pochybení na straně dodavatele.

Pro úplnost je třeba dodat, že smysl této právní úpravy spočívá rovněž v ochraně prodávajícího před nároky kupujícího za vady, které způsobil na zboží sám kupující nešetrným zacházením se zbožím.

Jak jsem uvedl výše, účelem prohlídky je zjištění, zda zboží nemá nějaké zjevné vady. Podmínkou pro uplatnění některého ze zákonných nároků z odpovědnosti prodávajícího za vady kupujícím je podle Obchodní zákoník prokázání, že zboží trpělo touto vadou již v době přechodu nebezpečí škody na zboží nebo že vada vznikla po přechodu nebezpečí škody na zboží v důsledku porušení povinnosti prodávajícího. Toto důkazní břemeno spočívá na straně kupujícího, který musí existenci vady zboží prokázat.

5.1 Povinnost prohlédnout zboží

Obchodní zákoník kupujícímu ukládá povinnost prohlédnout zboží dodané prodávajícím, a to podle možnosti co nejdříve po přechodu nebezpečí škody na zboží. Účelem této povinnosti je zjistit, zda zboží nemá již při dodání tzv. zjevné vady.

Základním předpokladem k tomu, aby kupující splnil povinnost prohlídky zboží, je, aby měl kupující zboží k dispozici. Proto se povinnost prohlédnout zboží váže na okamžik přechodu nebezpečí škody na zboží. Pojem „přechod nebezpečí škody na zboží“ je specifický pro právní úpravu Obchodního zákoníku. Doba přechodu nebezpečí škody na zboží zpravidla splývá s okamžikem vzniku vlastnického práva kupujícímu. Přechod vlastnického práva však může být ve smlouvě stanoven odlišně od okamžiku přechodu nebezpečí škody na zboží, a to jak na dobu, která přechodu nebezpečí škody na zboží předchází, tak na dobu po přechodu nebezpečí škody na zboží.

Okamžik, kdy k přechodu nebezpečí škody na zboží dochází, je možné stanovit dvěma způsoby.

Předně si jej mohou strany stanovit samy ve smlouvě, a to tak, že doba přechodu

nebezpečí škody na zboží na kupujícího předchází době stanovené Obchodním zákoníkem či následuje až po ní. Kupující tak v okamžiku, kdy mu prodávající umožní se zbožím nakládat, nemusí být ještě jeho vlastníkem a naopak v době, kdy je kupující již vlastníkem, může nést nebezpečí škody na zboží ještě prodávající. V případě smluvního ujednání, kdy okamžik přechodu nebezpečí škody na zboží předchází době stanovené Obchodním zákoníkem, jsou strany omezeny kogentním ustanovením § 459 Obchodního zákoníku. Toto ustanovení stranám umožňuje odchýlení od právní úpravy Obchodního zákoníku jen ve dvou případech. Předně jedná-li se o dodání zboží jednotlivě určeného anebo zboží určeného podle druhu, které je od ostatního zboží stejného druhu v době přechodu nebezpečí škody na zboží dostatečně odděleno a odlišeno.

Druhý způsob pro určení tohoto okamžiku platí subsidiárně vůči smluvnímu ujednání. Nestanoví-li si strany okamžik přechodu nebezpečí škody na zboží přímo ve smlouvě, postupuje se pro stanovení tohoto okamžiku podle následující úpravy Obchodního zákoníku.

Za prvé dochází k přechodu nebezpečí škody na zboží z prodávajícího na kupujícího v době, kdy kupující převezme zboží od prodávajícího.

Za druhé dochází k přechodu nebezpečí škody na zboží z prodávajícího na kupujícího, pokud prodávající umožní kupujícímu nakládat se zbožím a kupující zboží nepřevzme. Nepřevzetím navíc dochází ze strany kupujícího k porušení smlouvy a kupující se ocitá v prodlení.

Za třetí dochází k přechodu nebezpečí škody na zboží z prodávajícího na kupujícího, pokud kupující převezme zboží od jiné osoby než je prodávající. Okamžikem přechodu nebezpečí škody na zboží je ve smlouvě stanovená doba pro dodání zboží. Podmínkami přechodu nebezpečí škody na zboží za uvedené situace je, aby v této době měl kupující možnost s věcí nakládat a zároveň o této možnosti věděl. Nejsou-li obě podmínky splněny zároveň, dochází k přechodu nebezpečí škody na zboží z prodávajícího na kupujícího až v okamžiku, kdy bude splněna poslední z uvedených podmínek.

Za čtvrté dochází k přechodu nebezpečí škody na zboží z prodávajícího na kupujícího v případě, kdy si kupující a prodávající sjednají, že zboží bude dodáno prostřednictvím dopravce. V takovém případě závisí okamžik přechodu nebezpečí

škody na zboží na skutečnosti, zda má prodávající zboží předat dopravci v určitém místě či nikoliv. Pokud je takové místo předání ve smlouvě určeno, okamžikem přechodu nebezpečí škody na zboží je doba, ve které prodávající předá zboží dopravci v určeném místě. V případě, že smlouva neurčuje prodávajícímu předat zboží dopravci v určitém místě, je okamžikem přechodu nebezpečí za škody na zboží doba, kdy prodávající předá zboží prvnímu dopravci.

Za páté dochází k přechodu nebezpečí škody na zboží z prodávajícího na kupujícího v případě, kdy je smlouva mezi prodávajícím a kupujícím uzavřena až v době, kdy je zboží již přepravováno. V takovém případě dochází k přechodu nebezpečí škody na zboží okamžikem předání zboží prodávajícím již prvnímu dopravci. Škodu však nese prodávající v případě, že v době, kdy došlo k uzavření smlouvy, prodávající věděl nebo vědět měl, že na zboží již došlo ke škodě.

Dále je třeba dodat, že podmínkou uskutečnění přechodu nebezpečí škody na zboží z prodávajícího na kupujícího v případě zboží určeného podle druhu je, aby takové zboží bylo zcela jasně označeno. Nebezpečí škody na zboží totiž nepřechází na kupujícího u zboží, které kupující nepřevzal, dokud není podmínka označení zboží splněna.

Lhůta, ve které má kupující provést prohlídku, není v Obchodním zákoníku stanovena jednoznačně, jak by tomu bylo v případě vymezení číselným údajem. Namísto toho byla zákonodárcem zvolena formulace „podle možností co nejdříve po přechodu nebezpečí škody na zboží“. Důvodem zvoleného řešení je patrně snaha vyhnout se příliš vysoké míře rigidity, která by v praxi působila potíže. Zvolenému řešení je však možné vytýkat, že vytváří určitou míru právní nejistoty, neboť Obchodní zákoník konkrétnější vodítko k vymezení termínu „co možná nejdříve“ nestanoví a vše tak ponechává na právní praxi. Na druhou stranu vytvoření, byť jen základních, kategorií různých druhů zboží a stanovení lhůty pro každou z nich, by v praxi způsobilo pravděpodobně více problémů, než činí aktuální úprava. Zvláště v souvislosti s navazujícím dodatkem „s přihlédnutím k povaze věci“ můžeme spatřovat záměr zákonodárce vystihnout problematiku rozdílného charakteru odlišných předmětů plnění. Zvolená formulace vytváří prostor pro přizpůsobení lhůty k provedení prohlídky zboží v jednotlivých případech s ohledem na povahu a podmínky prohlídky konkrétního zboží. Je patrné, že průběh a náročnost provedení prohlídky bude odlišná, a to jak z

technického, tak z časového hlediska.

Výše uvedené způsoby určení doby přechodu odpovědnosti za škodu na zboží tak slouží nejen k jejímu stanovení v případě, že tato doba není výslovně sjednána smluvními stranami, ale slouží alespoň jako částečné vodítko pro vymezení lhůty, v níž je kupující povinen vykonat prohlídku dodaného zboží.

Pro úplnost je třeba dodat, že Obchodní zákoník stanoví ze základního pravidla pro určení doby k provedení prohlídky, tedy „podle možnosti co nejdříve po přechodu nebezpečí škody na zboží“, dvě výjimky.

První výjimku tvoří případy, kdy si prodávající s kupujícím ve smlouvě dohodnou, že prodávající zboží odešle do místa určení. Za této situace je možné prohlídku provést až v době, kdy je zboží na takové místo dodáno.

Druhá výjimka platí pro případy, kdy je místo doručení změněno až během již probíhající přepravy nebo pro případy, kdy kupující zboží po doručení znovu odeslal a v době mezi doručením a odesláním neměl možnost, s přihlédnutím k povaze zboží, prohlídku vykonat. Předpokladem pro tuto výjimku však je, že prodávající o možné změně místa doručení či o dalším odeslání zboží kupujícím věděl nebo musel vědět a to již v době uzavření smlouvy. V těchto případech může být prohlídka zboží provedena až doručením zboží do takto určeného místa doručení.

Způsob provedení prohlídky zboží

Jakmile dojde k přechodu nebezpečí škody na zboží na kupujícího, ať už na základě smluvních ustanovení nebo na základě zákonné úpravy, kupující může a musí¹ prohlídku zboží vykonat. Obchodní zákoník nestanoví konkrétní požadavky, které musí způsob provedení prohlídky splňovat. Ke způsobu provedení prohlídky Obchodní zákoník uvádí pouze to, že musí být učiněna co nejdříve po přechodu nebezpečí škody na zboží, přičemž se přihlédne k povaze zboží. Rozsah a způsob provedení prohlídky

¹ Slovo „musí“ je třeba v tomto případě chápat jako povinnost tehdy, pokud kupující chce dostatečně chránit svá práva. Nejedná se o povinnost, která by byla podmínkou platnosti kupní smlouvy a následek jejího porušení by byla neplatnost smlouvy. Obchodní zákoník nebrání kupujícímu v neprovedení prohlídky zboží, avšak takový lhostejný postoj k péči o svá práva perzekuuje případným pozdějším právem prodávajícího namítat neoznámení jiným způsobem zjištěné vady.

konkretizuje S. Plíva tak, že „prohlídka musí být provedena řádně a s odbornou péčí“¹. V opačném případě by nebylo možné na vykonanou prohlídku pohlížet jako na splněnou povinnost kupujícího. Prohlídka tak bude vyžadovat například porovnání dodaného množství s údajem uvedeným v dodacích dokladech. Konkrétní způsob provedení prohlídky pak bude závislý na povaze dodaného zboží a jeho množství. Domnívám se, že pro posouzení, zda prohlídka byla provedena dostatečně, je podstatné také dodržení obchodních respektive oborových zvyklostí.

Kupující má možnost učinit prohlídku sám nebo k jejímu provedení může pověřit specializovanou osobu. Uvedené řešení kupující je vhodné zejména tehdy, není-li v možnostech kupujícího prohlídku vykonat osobně. V takovém případě obvykle uzavírá kupující s kontrolující osobou smlouvu o kontrolní činnosti.

V úvahu je také nutno vzít povahu zboží. Tomu je třeba rozumět tak, že zboží nestačí jen prohlédnout. Podle charakteru konkrétního zboží a jeho účelu je třeba zboží v rámci prohlídky podrobit různým zkouškám a testům.

Důsledek neprovedení prohlídky zboží

V důsledku nesplnění povinnosti provést prohlídku zboží co nejdříve po přechodu nebezpečí škody na zboží vznikají kupujícímu závažné následky. V první řadě to je skutečnost, že kupující může uplatnit nároky ze zjevných vad, které by byly při takové prohlídce zjistitelné, jen v případě prokázání, že zboží trpělo těmito vadami již v době přechodu nebezpečí škody na zboží. Kupujícímu se tak podstatně ztíží proces uplatnění vad. Důkazní břemeno leží na kupujícím a samotné prokázání skutečnosti, že zboží mělo vady již v době přechodu nebezpečí škody na zboží, je v takové situaci značně náročné.

Druhý důsledek neprovedení prohlídky se váže na další povinnost kupujícího, a to na povinnost oznámit zjištěnou vadu zboží prodávajícímu. Neoznámením vady zboží, která měla být řádnou prohlídkou objevena, vzniká prodávajícímu právo tuto skutečnost namítat v řízení před soudem. Blíže se této povinnosti a následků jejího nedodržení věnuji v následující části.

¹ PLÍVA, Stanislav. *Obchodní závazkové vztahy*. 2. vyd. Praha: ASPI, 2009, str. 180.

5.2 Povinnost oznámit zjištěné vady

Podobný význam a účinek v procesu uplatňování odpovědnosti za vady jako povinnost kupujícího prohlédnout zboží má povinnost kupujícího včas oznámit zjištěné vady zboží prodávajícímu. Tato takzvaná notifikační povinnost je dalším předpokladem úspěšného uplatnění nároku kupujícím z odpovědnosti za vady. Pokud kupující svoji notifikační povinnost nesplní, vzniká prodávajícímu právo namítat, že kupující vady zboží včas neoznámil. V důsledku vznesení takové námítky prodávajícím v řízení před soudem nemůže soud přiznat nárok kupujícího, který odpovídá neoznámené vadě zboží.

Obdobně jako je tomu v případě povinnosti kupujícího provést prohlídku dodaného zboží stanoví Obchodní zákoník lhůtu, během níž musí kupující zjištěnou vadu prodávajícímu oznámit. Avšak ani v případě lhůty pro oznámení vady nevynechává Obchodní zákoník tuto lhůtu přesným číselným údajem. Zákonodárce zvolil pro stanovení lhůty formulaci „bez zbytečného odkladu“. To znamená, že počátek běhu lhůty a její délka je určena okolnostmi konkrétního případu. Jde tak o obdobnou konstrukci jako v případě stanovení lhůty k povinnosti provést prohlídku zboží, kdy lhůta (počátek běhu lhůty i délka jejího trvání) rovněž není vymezena přesným číselným údajem. Otázkou zůstává, proč zákonodárce použil odlišných formulací¹, a to jak pro povinnost prohlédnout zboží, tak pro povinnost oznámit zjištěné vady, když jejich obsah je vlastně totožný.

Způsob určení lhůty k provedení oznámení vady má v praxi za následek časté spory týkající se právě skutečnosti, zda kupujícím učiněné oznámení lze považovat za včasné. Účastníci se mnohdy nedohodnou a spor musí rozhodnout soud. Jako příklad uvádím jeden z řady takových případů. Vrchní soud² v Olomouci rozhodoval o žalobě kupujícího, kdy se kupující domáhal odstoupení od smlouvy na základě vady řídicí jednotky koupeného vozidla. V uvedeném případě činila doba od zjištění vady autorizovaným servisem do oznámení této vady prodávajícímu současně s projevem

¹ Viz ustanovení § 427 odstavce 1 Obchodního zákoníku, který vymezuje lhůtu k provedení prohlídky slovy „...podle možnosti co nejdříve po přechodu nebezpečí škody na zboží...“ a ustanovení § 428 odstavce 1, které pro stanovení lhůty používá formulaci „...nepodá zprávu prodávajícímu... bez zbytečného odkladu...“.

² Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci 8 Cmo 28/2011-149 (spisová značka čerpána z rozhodnutí Nejvyššího soudu 32 Cdo 3564/2011).

vůle kupujícího odstoupit od smlouvy 21 dní. Tuto dobu hodnotí vrchní soud jako „příliš dlouhou pro možnost závěru, že tak bylo učiněno bez zbytečného odkladu“. Vrchní soud dospěl k závěru, že kupující svoji oznamovací povinnost nesplnil, když vady oznámil teprve 21 dní po jejich zjištění.

Okamžik, který vymezuje dobu počátku běhu lhůty, během níž má být oznámení kupujícího o vadě zboží provedeno, je možné určit podle Obchodního zákoníku několika způsoby, přičemž se rozlišuje, jedná-li se o vady faktické či vady právní a v případě vad faktických rovněž jedná-li se o vady zjevné či skryté.

V případě faktických vad (zjevných i skrytých) se doba, v níž musí kupující oznámit prodávajícímu zjištěné vady zboží, počítá od doby, kdy kupující vady na zboží zjistil.

V případě faktických vad zjevných se doba, v níž musí kupující oznámit prodávajícímu zjištěné vady zboží, počítá od doby, kdy kupující měl vady zjistit při prohlídce zboží provedené s vynaložením odborné péče. Uvedené platí i za situace, kdy kupujícím nebyly vady zjištěny při prohlídce zboží nebo samotná prohlídka nebyla včas provedena.

V případě faktických vad skrytých se doba, v níž musí kupující oznámit prodávajícímu zjištěné vady zboží, počítá od doby, kdy skrytá vada mohla být, při vynaložení odborné péče, zjištěna později (tedy po provedené prohlídce poté, co zboží začalo být používáno). Oznamení skrytých vad je omezeno lhůtou, která počíná běžet od okamžiku dodání zboží kupujícímu. Tato lhůta činí dva roky pro zboží, na něž se vztahuje zákonná odpovědnost a pro zboží, na které se vztahuje záruční odpovědnost, lhůta odpovídá délce trvání záruční lhůty. Kupující musí oznámit skryté vady zboží prodávajícímu bez zbytečného odkladu poté, kdy taková možnost oznámení nastala, tedy kdy se kupující při vynaložení odborné péče o skryté vadě zboží dozví, a to před uplynutím jedné z uvedených omezujících dob. Po uplynuté omezující doby již není možné skrytou vadu zboží úspěšně oznámit, a to ani tehdy, nemohla-li být vada zjištěna i přes vynaložení odborné péče.

V případě právních vad musí kupující učinit oznámení o zjištěných vadách bez zbytečného odkladu od okamžiku, kdy se dozvěděl o právu třetí osoby k dodanému zboží.

Způsob oznámení vady

Obchodní zákoník žádné specifické požadavky ohledně formy oznámení nestanoví. V praxi ustálený způsob takového oznámení má písemnou podobu. Vzhledem ke skutečnosti, že Obchodní zákoník nestanoví podmínku, aby oznámení bylo písemné, nelze automaticky odmítat oznámení uskutečněné v ústní formě. Takto provedené oznámení bude rovněž splňovat podmínky pro oznámení vady zboží ve smyslu Obchodního zákoníku. Otázkou je, zda nebude působit potíže následné prokázání skutečnosti, že oznámení bylo skutečně provedeno. Je tak v zájmu kupujícího provést oznámení vad písemnou formou, protože v takovém případě je prokazování oznámení vady zboží podstatně jednodušší. V každém případě musí být oznámení o vadách zboží dostatečně určité ohledně samotného zboží a jemu vytykánych vad (jak faktických tak právních). Pro předejití možným sporům je proto v praxi žádoucí a stranami hojně užívané vymezení způsobu notifikace ve smlouvě.

Výše uvedené stanovisko zastává k výkladu uvedeného ustanovení i Nejvyšší soud. Ve svém rozhodnutí totiž vyslovil, že „Zpráva kupujícího o vadách zboží nemusí být učiněna písemně, ledaže to vyžaduje dohoda účastníků.“¹ Uvedený názor se opírá o ustanovení § 40 odstavce 1 Občanského zákoníku, podle kterého musí být požadavek písemné formy právního úkonu stanoven zákonem nebo dohodou účastníků.

Na uvedené rozhodnutí Nejvyššího soudu odkazuje Nejvyšší soud v jiném svém rozhodnutí², které poslouží jako vhodný příklad smluvně sjednaného způsobu notifikace vad. Žalovaná namítala neoznámení vady objednatelem (žalobcem) bez zbytečného odkladu poté, kdy objednatel vadu zjistil. Ze skutkového stavu vyplynulo, že vada byla zjištěna objednatelem v listopadu 2004 a žalovaná obdržela dopis objednatele s vadami v lednu 2005. Objednatel však vady notifikoval dříve a to elektronicky, což si žalovaná pro tyto případy vymínila. Doporučený dopis v lednu 2005 zaslal objednatel z důvodu, že žalovaná na prvotní notifikaci nereagovala. Smluvní strany si sjednaly, že vady musí být notifikovány písemně. Nejvyšší soud námitky žalované neuznal s tím, že „žalobce vady... notifikoval způsobem mezi stranami sjednaným ...“.

Nároky, které se kupující rozhodne na prodávajícím uplatňovat, nemusí být

¹ Rozhodnutí Nejvyššího soudu 23 Cdo 3244/2007.

² Rozhodnutí Nejvyššího soudu 23 Cdo 1991/2008.

uvedeny přímo v oznámení vad. K tomu Obchodní zákoník stanoví, že zvolený nárok musí kupující uvést buď již přímo v oznámení vady, nebo bez zbytečného odkladu po tomto oznámení.

Pokud se jedná o osobu, která je oprávněna, respektive povinna oznámit prodávajícímu zjištěné vady zboží, je touto osobou výlučně kupující, což vyplývá z ustanovení § 428 odstavce 1 písmene a) Obchodního zákoníku. Uvedené ustanovení nevyklučuje z provedení tohoto úkony osobu, která za kupujícího jedná jako jeho zástupce¹, jak konstatoval Nejvyšší soud. „Podání zprávy prodávajícímu o vadách je právním úkonem ve smyslu ustanovení § 34 Občanského zákoníku (projev vůle směřující k uplatnění nároků z odpovědnosti za vady)..., který přísluší toliko kupujícímu, ať již jedná osobně či prostřednictvím zástupce.“²

Důsledek nesplnění notifikační povinnosti

Důsledek nedodržení výše uvedené oznamovací povinnosti, jak v případě vad faktických tak i vad právních, je právo prodávajícího namítat, že kupující nesplnil včas svou povinnost oznámit vady zboží. V důsledku této námítky nemohou být soudem kupujícímu nároky z vad zboží přiznány. Nicméně se nejedná o zánik práva kupujícího na bezvadné plnění. Toto právo kupujícího stále trvá a je pouze oslabeno v tom smyslu, že vznese-li prodávající výše uvedenou námítku, nemůže být předmětné právo přiznáno kupujícímu soudně. Pokud prodávající nevznese námítku neoznámení vady, přizná soud kupujícímu nárok z odpovědnosti za vady zboží. Mám za to, že se jedná o obdobnou situaci, jako u promlčení práva, kdy důsledkem určité právní skutečnosti dochází k oslabení práva, právo ale nezanikne a dále existuje pouze ve formě tzv. naturální obligace.

K námítce prodávajícího se však dle ustanovení § 428 odstavce 3 nepřihlédne v případě, že vady zboží jsou důsledkem skutečností, o kterých prodávající věděl nebo musel vědět v době dodání. Účelem tohoto ustanovení je ochrana kupujícího před postupem prodávajícího, který tímto způsobem sleduje úsporu výrobních nákladů na

¹ Pro zastoupení se aplikuje ustanovení § 22 a následující Občanského zákoníku.

² Rozhodnutí Nejvyššího soudu 23 Cdo 3244/2007.

úkor kupujícího¹.

Pro úplnost je třeba dodat, že soud nepřihlíží sám o sobě ke skutečnosti neoznámení vady zboží. Prodávající musí námitku neoznámení vady kupujícím sám vznést, aby soud mohl o této námitce jednat. V případě, že tak prodávající neučiní, bude soud rozhodovat o přiznání nároku z odpovědnosti za vady zboží, jako kdyby kupující byl tyto vady řádně notifikoval. Samozřejmě bude předpokladem úspěchu kupujícího ve sporu s prodávajícím, že kupující dostatečně prokáže skutečnost, že zboží vady má, a to i bez ohledu na to, že kupující neprovedl prohlídku zboží nebo ji neprovedl řádně nebo ji neprovedl s odbornou péčí nebo obojí, ale i v případě, že neoznámil zjištěné vady prodávajícímu.

Z výše uvedeného plyne, že podle stávající právní úpravy je předpokladem úspěšného uplatnění práv z odpovědnosti za vady splnění notifikační povinnosti kupujícím, přičemž nesplní-li kupující tuto povinnost, může se prodávající bránit příslušnou námitkou. Z této zásady stanoví Obchodní zákoník výjimku pro případ, že je vada zboží způsobena skutečností, o níž prodávající v době přechodu nebezpečí škody na zboží věděl nebo musel vědět. Na kupujícím je však, aby tuto skutečnost prokázal. Pokud tuto skutečnost kupující prokáže, nemůže prodávající námitku včasného neoznámení vady zboží kupujícím uplatnit.

Tak ostatně rozhodl i Nejvyšší soud v již výše zmíněném rozhodnutí². Odvolací soud uznal, že dodané zboží trpí vadou, ale objednatelce (v případě kupní smlouvy „kupujícímu“) vytýká, že neoznámila vadu zhotoviteli („prodávajícímu“) včas, tedy bez zbytečného odkladu po zjištění vady. V uvedeném případě je tímto okamžikem doba po dodání díla, zatímco objednatelka namítala vady až na základě reklamace po dalším prodeji díla. Nejvyšší soud nesouhlasí s vysloveným názorem odvolacího soudu, právě z důvodu, že odvolací soud nevzal v úvahu skutečnost, že zhotovitel („prodávající“) sám vadu (užití kratšího vlasu podšívky obuvi, než bylo sjednání ve smlouvě) přiznal. Dodání vadného plnění zhotovitel („prodávající“) zdůvodnil tak, že „vlas odpovídající vlastnostem sjednaným ve smlouvě nedokázal sehnat“. O tom, že dodávané zboží trpí vadou, tak zhotovitel („prodávající“) v době dodání věděl, což ostatně sám uznal.

¹ K této problematice viz níže v této kapitole a dále v kapitole č. 2.3 zmíněné rozhodnutí Nejvyššího soudu 32 Odo 1387/2005.

² Rozhodnutí Nejvyššího soudu 32 Odo 1387/2005.

S odkazem na ustanovení § 428 odstavce 3 Obchodního zákoníku nutno dospět k závěru, že zhotovitel („prodávající“) nemůže namítat a z toho důvodu se domáhat v řízení před soudem nepřiznání uplatněných nároků objednatelkou („kupující“) z odpovědnosti za vady.

6. Srovnání právní úpravy odpovědnosti za vady podle Obchodního zákoníku a podle Občanského zákoníku

Z hlediska důsledné analýzy odpovědnosti za vady považuji za žádoucí alespoň stručné srovnání úpravy této problematiky podle Obchodního zákoníku s úpravou občanskoprávní. Vzhledem k tomu, že úprava odpovědnosti za vady jako taková podle Občanského zákoníku není předmětem této práce, omezím se v této kapitole jen na vymezení a srovnání těch rozdílů, které považuji za nejvýstižnější pro vyjádření odlišného charakteru a účelu Obchodního a Občanského zákoníku.

Ve druhé části této kapitoly se zabývám vzájemným vztahem obou úprav. Zmíněné právní předpisy jsou součástí soukromého práva, a i když jejich uplatňování je odlišné podle charakteru právních vztahů, dochází v praxi v důsledku subsidiarity Občanského zákoníku vůči Obchodnímu zákoníku ke střetávání uvedených úprav.

6.1 Rozdíly v úpravách odpovědnosti za vady podle Obchodního zákoníku a Občanského zákoníku

Rozdíl v úpravě odpovědnosti za vady v Obchodním zákoníku na straně jedné a Občanském zákoníku na straně druhé je patrný již ze skutečnosti, že zatímco Občanský zákoník upravuje problematiku odpovědnosti za vady v obecných ustanoveních závazkového práva, Obchodní zákoník takovouto úpravu postrádá a odpovědnost za vady je upravena ve zvláštních ustanoveních zákona jako součást úpravy jednotlivých smluvních typů.

Absenci obecných ustanovení odpovědnosti za vady Obchodní zákoník řeší tak, že umožňuje aplikaci ustanovení odpovědnosti za vady u kupní smlouvy na další smluvní typy, zejména na smlouvu o dílo. Úprava Občanského zákoníku toto neumožňuje a zvláštní úprava je obsažena u jednotlivých smluvních typů odděleně a nelze ji používat na ostatní smluvní typy.

Odlišný charakter spočívá rovněž v rozsáhlé dispozitivní úpravě Obchodního zákoníku, které tak má pouze podpůrný charakter pro případ, že by se strany nedohodly jinak. Pro úpravu odpovědnosti za vady podle Občanského zákoníku je naopak

příznačná kogentní povaha jednotlivých ustanovení. Dispozitivní charakter ustanovení Obchodního zákoníku slouží účastníkům závazkových vztahů k tomu, aby si tento vztah upravili dle svých potřeb. Tímto způsobem také dochází k řešení otázky absence obecných ustanovení odpovědnosti za vady.

Kogentnost norem v oblasti občanskoprávní je pak ještě znatelnější u „prodeje zboží v obchodě“. Smyslem je poskytnutí širší ochrany kupujícímu, který je v oblasti občanskoprávní zákonodárcem považován za laika. Z toho důvodu se mu dostává větší ochrany. Takové případy zvýhodnění jedné ze smluvních stran v Obchodním zákoníku nenajdeme. Protože zákonodárce předpokládá, že v obchodněprávních vztazích vystupují jako účastníci smluvních vztahů subjekty, které se „obchodem“ zabývají jako předmětem své činnosti, není třeba žádnému z účastníků poskytnout zvláštní ochranu. Pro úplnost je třeba dodat, že Obchodní zákoník umožňuje, aby se právní vztahy subjektů, na které Obchodní zákoník nedopadá, řídily Obchodním zákoníkem, za předpokladu, že si účastníci obchodně právního závazkového vztahu pro úpravu svého právního vztahu zvolí. Pokud by však v důsledku takové dohody došlo k zhoršení práv postavení účastníka závazkového vztahu, který není podnikatelem, je tato dohoda neplatná.

Další rozdíl spočívá v základních mechanismech odpovědnosti za vady. Tím je v případě úpravy dle Obchodního zákoníku institut „přechodu nebezpečí škody na věci“. Občanský zákoník tento termín nepoužívá (ani nezná). Podle Občanského zákoníku odpovídá prodávající za ty vady, které existují v době při převzetí věci. V určitém ohledu si je obsah těchto institutů podobný, avšak k přechodu nebezpečí škody na věci může dojít, jak jsem popsal v kapitole 5.1, i v jiné době než při převzetí zboží.

Rozdíly úprav spočívají dále ve způsobu určení délky záruční doby. Zatímco Obchodní zákoník ponechává stanovení délky záruční doby na dohodě smluvních stran, Občanský zákoník délku trvání záruční doby výslovně stanoví.

Další rozdíl spočívá v následku spojeným s nesplněním povinnosti provést prohlídku a oznámit vady zboží prodávajícímu. Zatímco podle Obchodního zákoníku je následkem uvedené situace nemožnost přiznání (avšak dále existujících) práv kupujícího z odpovědnosti za vady před soudem, vznese-li prodávající příslušnou námitku, podle ustanovení Občanského zákoníku dochází k zániku práva.

Poslední rozdíly, kterými se budu zabývat, spočívají v úpravě práv (nároků) z odpovědnosti za vady. Rozhodujícím pro vznik nároku z odpovědnosti za vady podle Obchodního zákoníku je charakter porušení uzavřené smlouvy, na základě kterého vznikají nároky za vady. Tedy zda byla smlouva porušena podstatným či nepodstatným způsobem. V případě Občanského zákoníku to je charakter vady plnění z hlediska její odstranitelnosti či neodstranitelnosti. Důsledkem úpravy podle Občanského zákoníku jsou v určitých případech odlišné nároky, které vadám plnění odpovídají. Uvedené je patrné na následujícím příkladu. M. Zuklínová uvádí, že „...má-li věc neodstranitelnou vadu, která však nebrání tomu, aby věc byla užívána dohodnutým či jinak řádným způsobem, má kupující nárok pouze na slevu z kupní ceny.“¹. Je otázkou, k jakému typu (podstatné nebo nepodstatné) porušení smlouvy by uvedený příklad „neodstranitelná vada“ by mohl být přiřazen. Z tohoto příkladu je patrné užití odlišné systematiky pro závazkové vztahy řídicí se Obchodním zákoníkem od závazkových vztahů, které se řídí Občanským zákoníkem. Kupující ve vztahu obchodně právním je často sám následně prodávajícím. Prodej zboží trpící vadou, která nebrání řádnému používání věci, avšak přesto je neodstranitelná, by byl pro prodávajícího (který je podnikatelem) problematický. Na druhou stranu kupující v režimu občanskoprávním je obvykle konečným uživatelem. Skutečnost, že zboží trpí neodstranitelnou vadou, která však nebrání zboží užívat dohodnutým způsobem, nepředstavuje ve většině případů pro tohoto kupujícího překážku, která by nebyla (na rozdíl od kupujícího ve vztahu obchodněprávním, který zamýšlí zboží dále prodat) napravena přiměřenou slevou z ceny zboží.

Rozdíly mezi oběma úpravami odpovědnosti za vady mají svá opodstatnění, která spočívají zejména v odlišném charakteru subjektů vztahů, které upravují. Pro úpravu obsaženou v Obchodním zákoníku je charakteristické, že velká část jeho ustanovení má dispozitivní charakter. Tím chtěl zákonodárce poskytnout co nejvíce prostoru pro podnikatele jakožto účastníky obchodně právních závazkových smluvních vztahů. To může vést k tomu, že postavení jednoho z účastníků bude silnější než postavení ostatních účastníků daného vztahu. Proto musí účastníci obchodně právních

¹ ŠVESTKA, Jiří, Jan DVORÁK a kolektiv. *Občanské právo hmotné 2. DÍL TŘETÍ: ZÁVAZKOVÉ PRÁVO*. 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. Hlava XXIV, ZÁVAZKOVÉ PRÁVNÍ VZTAHY ZE SMLUV, str. 166.

závazkových vztahů obzvláště dbát o ochranu svých práv. Tento stav je vzhledem ke skutečnosti, že „vědí, co činí“ přijatelný. Oproti tomu v případě Občanského zákoníku může v některých případech závazkových vztahů docházet ke střetávání těch účastníků, na které lze pohlížet jako na laiky, a těch účastníků, kteří „vědí, co činí“. Aby bylo postavení obou takových subjektů vyrovnáno, upravuje Občanský zákoník závazkové smluvní vztahy normami, které posilují postavení takových slabších stran, a aby nebylo možné taková ustanovení smluvně vyloučit, je pro tuto úpravu charakteristický více kogentní charakter právních norem.

V souvislosti se změnami v oblasti soukromého práva v důsledku přijetí nového občanského zákoníku je třeba zmínit, že tento nový právní předpis bude mít významný dopad i na oblast obchodně právní. Předpokládá se totiž, že dojde k zásadní změně Obchodního zákoníku. Ten bude mít novou podobu ve formě zákona o obchodních korporacích. Již z názvu zákona vyplývá, že jeho úprava bude oproti současnému stavu omezena, a to vypuštěním materie, která bude nadále obsažena v jiných zákonech¹. Ve vztahu k předmětu této práce je dle současného návrhu zákona o obchodních korporacích významné především vypuštění úpravy závazkových vztahů, která má být nadále obsažena již jen v novém občanském zákoníku. Takto zvolená úprava má za cíl odstranění duplicity právních pojmů, která je příznačná pro současný stav. Může se zdát, že tím bude oslabeno postavení „slabších“ účastníků závazkových právních vztahů, neboť jsou oproti „profesionálním“ podnikatelům znevýhodněni například nedostatkem informací, nedostatkem zkušeností, atd. Řešení této problematiky by mělo být úkolem nového občanského zákoníku, který by měl uvedené rozdíly v postavení účastníků závazkových vztahů zohlednit.

¹ Značná část materie bude upravena v novém Občanském zákoníku, úprava hospodářské soutěže a její ochrany bude upravena zákonem č. 143/2001 Sb., o ochraně hospodářské soutěže.

6.2 Vztah úpravy odpovědnosti za vady podle Občanského zákoníku a Obchodního zákoníku

Úprava odpovědnosti za vady podle Obchodního zákoníku je, jak uvádí T. Pohl „...kompletní a je zcela autonomní...“¹. To znamená, že ustanovení Občanského zákoníku není možné na odpovědnost vztah, který vzniknul na základě vadného plnění a který se řídí Obchodním zákoníkem, aplikovat. Vzhledem k dispozitivnímu charakteru úpravy odpovědnosti za vady podle Obchodního zákoníku mohou strany ve smlouvě uplatnění ustanovení Obchodního zákoníku vyloučit, avšak ani tímto způsobem nedocílí aplikace ustanovení o odpovědnosti za vady podle Občanského zákoníku na svůj právní vztah, který se řídí Obchodním zákoníkem.

Výše uvedené závěry potvrzuje rozhodnutí Nejvyšší² soudu. V uvedeném případě se žalobkyně domáhala na žalovaném uhrazení sjednané výše ceny zboží. Žalovaný totiž, jakožto kupující, uhradil pouze část ceny. Neuhrazenou část považoval žalovaný za odpovídající slevě, protože dodané zboží žalovanou „nebylo předáno ve stavu, jak stálo a leželo ke dni provedené prohlídky“. Protože mluvní strany ve smlouvě vyloučily aplikaci ustanovení Obchodního zákoníku upravující odpovědnost za vady, domáhal se žalovaný (kupující) podpůrného uplatnění režimu úpravy odpovědnosti za vady podle Občanského zákoníku. Odtud pojem „jak stojí a leží“, který Obchodní zákoník neužívá a ani nezná. Nejvyšší soud však zaujal jiný názor. Uvedl, že mezi žalobkyní a žalovaným je obchodně právní vztah, který se řídí Obchodním zákoníkem. Úpravu odpovědnosti za vady podle Občanského zákoníku proto nelze v tomto případě použít, neboť takový postup by odporoval ustanovení § 1 odst. 2 Obchodního zákoníku. Protože uvedené ustanovení Obchodního zákoníku upravuje případy subsidiárního použití Občanského zákoníku na právní vztahy, které se řídí Obchodním zákoníkem, je třeba z výše uvedeného rozhodnutí Nejvyššího soudu vyvodit, že právní normy Občanského zákoníku lze na oblast právních vztahů řídicích se Obchodním zákoníkem použít subsidiárně pouze tehdy, nelze-li dané otázky řešit podle úpravy Obchodního zákoníku. Ustanovení Občanského zákoníku proto nelze subsidiárně použít pro

¹ POHL, Tomáš. *Odpovědnost za vady plnění u kupní smlouvy podle obchodního zákoníku*. PRÁVNÍ RÁDCE. 2006, 2, I-VIII, str. II.

² Rozhodnutí Nejvyššího soudu 32 Cdo 5430/2007.

závazkové vztahy řídící se Obchodním zákoníkem v případě, že Obchodní zákoník sice právní úpravu závazkového vztahu obsahuje, avšak účastníci tohoto závazkového vztahu ji s odkazem na dispozitivní Obchodního zákoníku ve smlouvě vyloučí, aniž by zároveň stanovili aplikaci norem Občanského zákoníku.

K uvedenému judikátu jen dodám, že dle mého názoru by bylo možné, z důvodu dispozitivního charakteru úpravy odpovědnosti za vady podle Obchodního zákoníku úpravu podle Občanského zákoníku použít. Strany by však musely nejen vyloučit aplikaci úpravy podle Obchodního zákoníku, ale zároveň by musely ve smlouvě sjednat použití Občanského zákoníku. Ve výše uvedené situaci to však strany neučinily. Ve smlouvě pouze vyloučily použití úpravy odpovědnosti za vady podle Obchodního zákoníku. Proto se přikláním k závěru Nejvyššího soudu. Je totiž zřejmé, že žalobkyně s vyloučením odpovědnosti počítala, což ostatně plynulo ze samotné smlouvy.

Závěr

Za cíl diplomové práce jsem si stanovil analýzu problematiky právní úpravy odpovědnosti za vady podle Obchodního zákoníku, a to se zaměřením na ustanovení upravující kupní smlouvu. Vzhledem k frekvenci uzavírání obchodně právních závazkových vztahů podle ustanovení upravujících kupní smlouvu a k frekvenci soudních sporů z těchto vztahů vzešlých jsem dospěl k závěru, že právní úprava činí smluvním stranám problémy. Proto jsem toho názoru, že zpracování této problematiky je zcela na místě.

Při zpracování stanoveného cíle jsem se zabýval zejména institutem zákonné odpovědnosti za vady a záruční odpovědnosti za vady a jejich vzájemným vztahem, dále jsem se zabýval nároky, které může kupující v důsledku poskytnutí vadného plnění na prodávajícím uplatňovat a v neposlední řadě samotným procesem uplatňování nároků kupujícím na prodávajícím. V závěru jsem nastínil též problematiku vztahu právní úpravy odpovědnosti za vady podle Obchodního zákoníku a právní úpravy podle Občanského zákoníku. Dle mého názoru spočívá jádro problematiky právní úpravy odpovědnosti za vady právě ve zmíněných případech, a proto jsem právě těmto věnoval podstatnou část své práce.

Během práce jsem dospěl k závěru, že to, co smluvním stranám činí problémy, je skutečnost, „nedostatečné“ úpravy odpovědnosti za vady u kupní smlouvy podle Obchodního zákoníku. Zmíněným nedostatkem však rozhodně nemám na mysli kvalitu právní úpravy. Mám tím na mysli skutečnost, že institut kupní smlouvy a odpovědnosti za vady je svým obsahem natolik rozsáhlý, že ani není možné všechny otázky zákonem upravit. Z toho důvodu Obchodní zákoník pouze stanoví základ právní úpravy. Její převážná část je dispozitivní. Smluvní stranám je tak umožněno ve smlouvě právní úpravu (ve většině případů) nejen doplnit, ale i zúžit a přizpůsobit si tím závazkový vztah svým představám a potřebám. Na to ovšem musí smluvní strany při uzavírání smluv pamatovat, avšak ne vždy tak činí. Tato skutečnost je často důvodem vzniku problémů, které nejsou smluvní strany schopny vždy vyřídit vzájemnou dohodou a mnohdy tak vedou až k soudním sporům.

Výše zmíněný závěr snad dostatečně jasně vystihuje K. Marek, když uvádí že „Kupní smlouva obchodního zákoníku je ze všech smluvních typů upravených

obchodním zákoníkem obsahově nejbohatší, zásadně je však dispozitivní. Při své relativní bohatosti obsahu nemůže text zákona pamatovat na všechny otázky, které by bylo vhodné sjednat, nemůže při tom ani zohlednit všechna specifika různých předmětů plnění...“¹. Jsem toho názoru, že tímto K. Marek přesně vystihuje nejen povahu právní úpravy a problematiky kupní smlouvy podle Obchodního zákoníku obecně, ale uvedené lze vztáhnout i na problematiku právní úpravy odpovědnosti za vady kupní smlouvy podle Obchodního zákoníku.

Lze uzavřít, že strany si v mnoha případech mohou za své problematické postavení samy a to z důvodu nedostatečného zájmu a péče o svá práva. Za obzvláště alarmující považují takový přístup ve vztazích podřízených právní úpravě Obchodního zákoníku, a to z toho důvodu, že v uvedených případech jsou smluvní strany profesionály a závazkové vztahy, které uzavírají, tvoří ve většině případů předmět jejich podnikatelské činnosti.

¹ MAREK, K. *Obchodně právní smlouvy*, str. 128.

Seznam použité literatury a pramenů

Monografie a sborníky

ELIÁŠ, Karel, Tomáš Dvořák a kolektiv. *Obchodní zákoník.* 5. přeprac. a rozšíř. vyd., podle stavu k 1.11.2006. Praha: Linde, 2006. ISBN 80-720-1624-5.

ŠTENGLOVÁ, Ivana, Stanislav PLÍVA a Miloš TOMSA. *Obchodní zákoník: komentář.* 13. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2010. ISBN 978-80-7400-354-7.

PELIKÁNOVÁ, Irena. *Komentář k obchodnímu zákoníku.* Praha: Linde, 1997. *Zákony - komentáře* (Linde). ISBN 80-720-1095-6.

POKORNÁ, Jarmila, Zdeněk Kovařík, Zdeněk Čáp a kolektiv. *Obchodní zákoník. Komentář. II. díl.* Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. ISBN 978-80-7357-491-8.

BOGUSZAK, Jiří, Jiří ČAPEK a Aleš GERLOCH. *Teorie práva.* Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2001. ISBN 80-864-3213-0.

HENDRYCH, Dušan. *Právnícký slovník.* 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. *Beckovy odborné slovníky.* ISBN 978-80-7400-059-1 (Váz.).

MAREK, Karel. *Obchodněprávní smlouvy.* 1. vydání. Masarykova Univerzita v Brně, 2001. ISBN 80-210-2754-1

PLÍVA, Stanislav. *Obchodní závazkové vztahy.* 2. vyd. Praha: ASPI, 2009. ISBN 978-80-7357-444-4.

BARTOŠÍKOVÁ, Miroslava a kol. *Základy obchodního práva.* 2., přeprac. a dopl. vyd. Praha: Prospektrum, 1998. ISBN 80-717-5066-2.

KOPÁČ, Ludvík. *Obchodní kontrakty. I. díl: obecná úprava obchodních smluv.* Praha: Prospektrum, 1993. ISBN 80-85431-75-0.

KOPÁČ, Ludvík. *Obchodní kontrakty. II. díl: jednotlivé typy smluv a smlouvy v mezinárodním obchodu.* Praha: Prospektrum, 1993. ISBN 80-7175-020-4.

KOPÁČ, Ludvík. *Příručka obchodního práva.* Praha: Prospektrum, 1992. ISBN 80-85431-35-1

BEJČEK, Josef, Karel ELIÁŠ, Přemysl Raban a kolektiv. *Kurs obchodního práva. Obchodní závazky.* 5. vydání. Praha: C.H. Beck, 2010, *Právnícké učebnice* (C.H.

Beck). ISBN 978-807-1795-834.

ŠTENGLOVÁ, Ivana. *Přehled judikatury ve věcech obchodních závazkových vztahů.* 2. vyd., (aktualiz. a rozš.). Praha: ASPI, 2005. ISBN 80-7175-066-2.

ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK a kolektiv. *Občanské právo hmotné 2. DÍL TŘETÍ: ZÁVAZKOVÉ PRÁVO.* 5. vydání. Praha: Wolters Kluwer ČR, a.s., 2009. ISBN 978-80-7357-473-4.

ADAMOVIČ, Karolína. *Dějiny soukromého práva ve střední Evropě: stručný nástin.* Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2001. ISBN 80-717-9283-7.

BÍLÝ, JIŘÍ. *Právní dějiny na území ČR: vysokoškolská učebnice.* Praha: Právnické a ekonomické nakladatelství a knihkupectví Bohumily Hořínkové a Jana Tuláčka, 2003. ISBN 80-720-1429-3.

MALÝ, Karel a kolektiv autorů. *Dějiny českého a československého práva do roku 1945,* 4. přepracované vydání, Praha: Leges, 2010. ISBN 978-80-87212-39-4

ŠTRUPLOVÁ, Eva. *Obchodní smlouvy podle obchodního a občanského zákoníku.* Management Press, 1992. ISBN 80-85603-13-6.

Odborné články

POHL, Tomáš. *Odpovědnost za vady plnění u kupní smlouvy podle obchodního zákoníku.* PRÁVNÍ RÁDCE. 2006, č. 2, str. I-VIII.

POHL, Tomáš. *Ještě několik poznámek k problematice cen ve smlouvách podle občanského a obchodního zákoníku.* Bulletin advokacie, 1994, č. 6-7, str. 44.

JANEBA, Jiří. *Nároky z vad a úskalí § 440 odst. 2 obchodního zákoníku.* Bulletin advokacie, 2007, č. 3, s. 22.

TOMSA, Miloš. *Reklamace zboží v obchodních vztazích.* Obchodní právo, 1993, č. 11, str. 11-17.

TOMSA, Miloš. *Dodání zboží podle kupní smlouvy.* Obchodní právo, 1997, č. 1, str. 2-7.

BEJČEK, Josef. *Odpovědnost za vady a kupní smlouva.* Obchodní právo, 1993, č. 5, str. 2-10.

BEJČEK, Josef. *Povinnosti kupujícího z kupní smlouvy.* Obchodní právo, 1993, č. 7, str. 2-8.

BEJČEK, Josef. *Povinnosti prodávajícího z kupní smlouvy.* Obchodní právo,

1993, č. 6, str. 2-9

PLÍVA, Stanislav. *Záruka za jakost v obchodním zákoníku.* Právo a podnikání, 1996, č. 3.

RIEGROVÁ, Vladislava. *Povinnosti prodávajícího z kupní smlouvy.* Právo a podnikání, 1996, č. 12.

RIEGROVÁ, Vladislava. *Povinnosti prodávajícího z kupní smlouvy.* Právo a podnikání, 1997, č. 1.

Judikatura

Veškerá níže uvedená judikatura je dostupná z WWW: <<http://www.beck-online.cz>>.

Rozhodnutí Nejvyššího soudu 33 Cdo 1076/2000

Rozhodnutí Nejvyššího soudu 29 Odo 556/2003

Rozhodnutí Nejvyššího soudu 32 Odo 1387/2005

Rozhodnutí Nejvyššího soudu 23 Cdo 2247/2007

Rozhodnutí Nejvyššího soudu 23 Cdo 2950/2007

Rozhodnutí Nejvyššího soudu 23 Cdo 3244/2007

Rozhodnutí Nejvyššího soudu 32 Cdo 5430/2007

Rozhodnutí Nejvyššího soudu 23 Cdo 1991/2008

Rozhodnutí Nejvyššího soudu 32 Cdo 3029/2008

Rozhodnutí Nejvyššího soudu 32 Cdo 3564/2011

Rozhodnutí Vrchního soudu v Olomouci 8 Cmo 28/2011-149

Další zdroje

Beck-online. Dostupný z WWW: <<http://www.beck-online.cz>>

Důvodová zpráva k novému občanskému zákoníku. Dostupná z WWW: <http://obcanskyzakonik.justice.cz/tinymcestorage/files/2011/Vladni_navrh_obcanskeh_o_zakoniku_2011_DZ.pdf.cz>

Resumé

Odpovědnost za vady a její uplatňování

Cílem mé diplomové práce je analýza právního institutu odpovědnosti za škody a jejího uplatňování upraveného v (českém) Obchodním zákoníku. Text se zaměřuje na problematiku odpovědnosti za vady podle ustanovení upravujících kupní smlouvu. Důvodem mého výzkumu je frekvence uzavírání těchto smluv a frekvence soudních sporů vzešlých z těchto smluv na základě problematiky odpovědnosti za vady.

Práce byla zpracována s ohledem na relevantní literaturu a legislativu. Získané závěry jsou doplněny o příslušnou judikaturu.

Práce je členěna do šesti kapitol, přičemž každá se zabývá jiným aspektem problematiky právní úpravy odpovědnosti za vady.

Kapitola první podává pohled na institut odpovědnosti za vady z hlediska právní teorie a poskytuje základní informace o historickém vývoji právní úpravy.

Kapitola druhá vymezuje pojem odpovědnosti za vady podle příslušné české právní úpravy. Kapitola se skládá ze tří částí. Část první popisuje vady kvantitativní, vady kvalitativní, vady obalu, vady v dokladech a dodání jiného zboží. Část druhá popisuje právní vady. Část třetí popisuje vady zjevné a vady skryté.

Kapitola třetí se zaměřuje na právní úpravu odpovědnosti za vady. Kapitola se skládá ze čtyř částí. Část první popisuje zákonnou odpovědnost za vady. Část druhá popisuje záruční odpovědnost za vady. Část třetí se zabývá vztahem mezi zákonnou odpovědností za vady a záruční odpovědností za vady. Část čtvrtá se zabývá vztahem odpovědnosti za vady a odpovědností za škody a bezdůvodným obohacením.

Kapitola čtvrtá se zabývá nároky z odpovědnosti za vady. Kapitola se skládá ze dvou částí. Část první popisuje nároky z podstatného porušení smlouvy. Část druhá popisuje nároky z nepodstatného porušení smlouvy.

Kapitola pátá se zaměřuje na právní úpravu uplatňování nároků z odpovědnosti za vady. Kapitola se skládá ze dvou částí. Část první popisuje povinnost prohlídky zboží kupujícím. Část druhá popisuje povinnost kupujícího oznámit zjištěné vady.

Kapitola šestá se zabývá srovnáním právní úpravy odpovědnosti za vady podle obchodního zákoníku s právní úpravou odpovědnosti za vady podle občanského

zákoníku. Kapitola sestává ze dvou částí. Část první popisuje hlavní rozdíly mezi Obchodním zákoníkem a Občanským zákoníkem. Část druhá popisuje vztah mezi těmito zákoníky.

Hlavním cílem diplomové práce bylo analyzovat právní úpravu odpovědnosti za vady a problematiky jejího uplatňování v praxi. Závěr, ke kterému jsem dospěl je ten, že smluvní strany v mnoha případech nevěnují dostatek pozornosti smluvním ustanovením a spoléhají se výhradně na ustanovení zákonná. Právní úprava Obchodního zákoníku však nepokrývá (a ani nemůže) všechny možné situace. Z tohoto důvodu je právní úprava převážně dispozitivní, aby si tak smluvní strany mohly v jednotlivých případech přizpůsobit závazkové vztahy svým potřebám. Této skutečnosti si však musí být smluvní strany vědomi a při uzavírání smluv dbát zvýšené pozornosti.

Abstract

Liability for defective goods and its application

The purpose of my thesis is to analyse the legal institute “Liability for defective goods” and its application regulated by (Czech) Commercial Code. The text focuses on the questions of liability for defective goods according to the provisions regulating the contract of purchase. The reason for my research is the frequency of concluding such contracts and the frequency of litigation arising from these contracts based on the issues of liability for defective goods.

The thesis was processed with regard to relevant literature and legislation. The obtained conclusions are supplemented by relevant case law.

The thesis is composed of six chapters, each of them dealing with different aspects of regulation of liability for defective goods.

Chapter one presents a view of the legal theory on liability for defective goods and informs about elementary aspects of historical development of legislation.

Chapter two defines the concept of defects according to relevant Czech legislation. The chapter consists of three parts. Part one describes quantity defect, quality defect, cover defect, documents defect and delivery of different goods. Part two describes legal defects. Part three describes apparent defects and hidden defects.

Chapter three focuses on legal regulation liability for defective goods. The chapter consists of four parts. Part one describes the statutory liability for defective goods. Part two describes the guarantee liability for defective goods. Part three explores the relationship between the statutory liability for defective goods and the guarantee liability for defective goods. Part four looks at the relationship between the liability for defective goods and the liability for damage and the unjustified enrichment.

Chapter four explores claims from liability for defective goods. The chapter consists of two parts. Part one describes claims for serious breach of contract. Part two describes claims for non-serious breach of contract.

Chapter five examines regulation of assertion of claims from liability for defective goods. The chapter consists of two parts. Part one describes the mandatory goods inspection by the purchaser. Part two describes the mandatory notification of established defects by the purchaser.

Chapter six compares the regulation of liability for defective goods in the Commercial Code with the regulation of liability for defective goods in the Civil Code. The chapter consists of two parts. Part one describes main differences between the Commercial Code and the Civil Code. Part two describes the relationship between these codes.

The main aim of the thesis was to analyse the regulation of liability for defective goods with its issues in praxis. The conclusion I made at the end is that the contracting parties in many cases do not pay proper attention to the contractual stipulations and rely on legal stipulations only. However the regulation of the Commercial Code does not cover (and even can't) all possible situations. For this reason is the legislation highly nonmandatory so the contracting parties may individually adapt their relations of obligation to their needs. However contracting parties must be aware of this fact and must be more careful before entering into a contract.

Seznam klíčových slov

Kupní smlouva

Contract of purchase

Zákonná odpovědnost za vady

Statutory liability for defective goods

Záruční odpovědnost za vady

Guarantee liability for defective goods